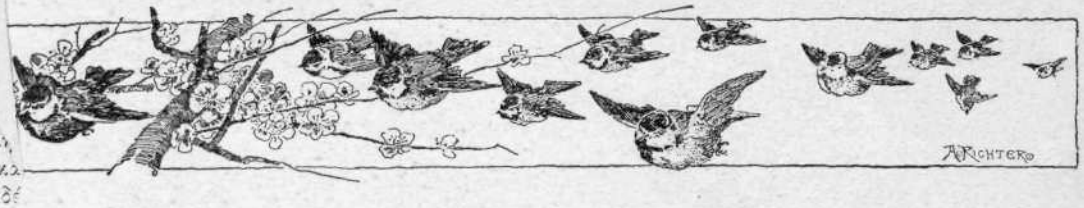

ΕΝ ΑΝΘΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΥ

Μὲς τὴν ἐρημιά, ποῦ ὁ Θάνατος
Ἔχει στὸ νοῦ μου ἁπλώση,
Λουλοῦδι γιὰ τὸ μνῆμα σου
Δὲ βλέπω νὰ φυτρώση·
Ἀλλ' ἂν τὸ δάκρυ ὡς πότισμα
Ζητάει γιὰ νἀβγῃ ἐκεῖνο,
Ποτάμι δάκρυα χύνω,
Καὶ πρέπει νὰ φανῇ.

Στὸ φῶς, ποῦ δὲ σὲ χαίρεται,
Ἂς ἔβγῃ, ναί, καὶ ἂς πάρῃ
Μία μόνη ἀπ' ὅσαις ἔδειχνες,
Μία μοναχή σου χάρη·
Θὰ ζήση τότε ἀπείραχτο
Ἀπὸ φευγάτη φήμη,
Ὡς ἡ γλυκειά σου μνήμη
Σὲ χίλια στήθια ζῇ.

Εἶχα τρεῖς χρόνους—μ' ἔφεραν
Νὰ γύρω ἀγάπης μάτι
Σ' ἕν' ἀγγελοῦδι, ὅπ' ἄραξε
Στὸ μητρικὸ κρεβάτι,
Καὶ μοῦπαν ὅτι, ἀφίνοντας
Τὰ οὐρανικά του μέρη,
Μοῦχε στὸν κόσμο φέρῃ
Γλυκίσματα πολλά.

Δὲν ἦταν ψέμα· ὡς νἄσουνε
Πάντα στὴν ἴδια κλίνη,
Μία σου πνοὴ δὲν ἔπαψε
Γλυκάδαις νὰ μοῦ δίνῃ.
Πρώτη φορὰ μὲ πίκρανες
Τότε ποῦ σ' εἶδα — ὠιμένα! —
Μὲ χέρια σταυρωμένα,
Μὲ μάτια σφαλιστά.

Πόσο γενναῖα σὲ προίκισε
—Καλή σου μάννα — ἡ φύση!
Κανένας δὲ σὲ γνώρισε
Χωρὶς νὰ σ' ἀγαπήση.
Γροικῶντας ὁποῦ σοῦχαμε
Κερὶ θανάτου ἀνάψῃ,
Πικρὰ νὰ μὴ σὲ κλάψῃ
Δὲν ἔμεινε κανείς.

Τὸ σπίτι ἐβρόντα ὁλόχαρο,
Γελοῦσε κάθε βλέμμα,
Καὶ ἀγόρια, κόραις ἔσερνε
Τῆς ἁρμονίας τὸ ρέμα·
— Ὦ συφορά! — τὰ λούλουδα,
Ποῦ μάτι δὲν ἐμέτρα,
Τὰ ἐζήλεψε μία πέτρα
Στὴν ἡσυχία τῆς γῆς.

Χρόνια πολλὰ μᾶς χώρισαν,
Ἀλλὰ νὰ ζοῦμε ἀντάμα
Ἕνα συχνὸ μᾶς ἔμαθε
Ἀνταλλαμένο γράμμα.
Τοῦ κάκου τώρα ὁ δύστυχος
Μέρα καὶ νύχτα γράφω·
Δὲν ἔχω ἀπὸ τὸν τάφο
Ἀπόκριση ποτέ.

Ἂς μείνουν, ναί, κατάκλειστοι,
Βουβοὶ τοῦ χάρου οἱ λίθοι,
Καί, ὡς πρῶτα μοῦ περίγραφες
Χώραις, ἀνθρώπους, ἤθη,
Ὦ πνεῦμα γλυκομίλητο,
Μὲς ἀπὸ κάποιο ἀστέρι,
Περίγραψε τὰ μέρη
Ποῦ ἀπόχτησαν ἐσέ.

Τὴν ἅγια νύχτα πῶφυγες
Ἡ τυφλωμένη γνώση
Δὲν ἐδυνήθη ὀπίσω σου
Ψηλὰ νὰ μὲ σηκώση.
Παντοῦ μὲ φρίκη, ἀνάμεσα
Στοῦ πόνου τὰ σκοτάδια,
Θωροῦσα κρύα σημάδια
Θανάτου καὶ φθορᾶς.

Τόσο στερνά, ζητῶντας σε,
Τόσο ἡ καρδιά μου ἐχτύπα,
Ποῦ στὴν ὁρμὴ τοῦ πόθου της
Μετανοιωμένος εἶπα:
Τὸν κόσμο ποῦ σὲ δέχτηκε
Νἆχε ὁ Θεὸς χαλάση,
Θὰ ἠμπόρειε νὰ τὸν πλάση
Ἡ ἀγάπη μου μὲ μιᾶς.

Στὴ μέση ἀπ' ὅσους ἔκλαψα
Τότε, ἀκριβέ μου, σ' εἶδα,
Ὁποῦ χαιρόσουν, ἔχοντας
Τὸν οὐρανὸ πατρίδα.
Ἀλλὰ τὰ χέρια, ὅπ' ἄνοιξα
Στὸ στῆθος νὰ σὲ κλείσω,
Γυρίσαν ἄδεια ὀπίσω,
Κ' εὑρέθηκα στὴ γῆ.

Σὰν ἕνας ὁποῦ κάθεται
Εἰς τοῦ γιαλοῦ τὸ φρύδι,
Ἄσπρο πανὶ προσμένοντας
Γιὰ ποθητὸ ταξεῖδι,
Στὴν ἄκρη ἀπὸ τὰ χρόνια μου
Κατεβασμένος τώρα,
Θερμὰ ποθάω τὴν ὥρα
Ποῦ θὰ μὲ φέρῃ ἐκεῖ.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῶσιν οἱ ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας βέβηλοι, — καθ' ἣν σημασίαν δίδουν εἰς τὴν λέξιν οἱ μεμυημένοι ὁμιλοῦντες περὶ ἀμυήτων —τὴν ἀπελπιστικὴν πράγματι ἀμηχανίαν, τὴν ὁποίαν δοκιμάζει κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας τοῦ ἔτους ὁ χρονογράφος. Ὅσω μεγάλα κεφάλαια πρωτοτυπίας καὶ ἂν διαθέτῃ, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ προσκόψῃ κατὰ τοῦ τετριμμένου, τὸ ὁποῖον ἐμποιεῖ πάντοτε ἓν αἴσθημα ἀηδίας, παραλύον καὶ νοῦν καὶ χεῖρα. Ἔξαφνα κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα—διὰ νὰ παραλείψωμεν τὴν 25 Μαρτίου, τῆς ὁποίας ἡ τελετὴ καὶ οἱ πατριωτικοὶ λόγοι καὶ αἱ περιγραφαὶ ὁμοιάζουν μὲ σταγόνας ὕδατος, καὶ μάλιστα ψυχροτάτου, — ἐπὶ δεκάδα ἐπισήμων ἡμερῶν κατὰ σειράν, ἀξιουσῶν περιγραφὴν τιτλοφόρον, τί νέον ἆρά γε καὶ ἀνεκμετάλλευτον εἰμπορεῖ νὰ παρουσιασθῇ πρὸ τοῦ δυστυχοῦς ἀντιγραφέως; Οἱ ἔχοντες τὴν ὑπομονὴν νὰ παρακολουθῶσι τὰς ἐφημερίδας τακτικὰ δὲν εἶνε βέβαια ἀνάγκη νὰ εἶνε πεπροικισμένοι μὲ τεραστίαν μνήμην διὰ νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια ἀναγινώσκουν ἀπὸ πολλῶν τόρα ἐτῶν, ἀφότου δηλαδὴ ὁ τύπος μας χωρὶς καμμίαν προφανῆ ἀνάγκην γενόμενος ἡμερήσιος καὶ τὸ χείριστον μεγαλόσχημος, χρειάζεται συχνὰ παραγεμίσματα.

Τὸ κακὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Σάββατον τὸ πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μὲ τὸ «ἔρδε Λάζαρε περδὲ» καὶ διὰ τοῦ ὑψηλοῦ τροπαρίου τῆς Κασσιανῆς, τῆς ὁποίας ἀναμασσῶσι κατ' ἔτος τὴν ἱστορίαν, προχωρεῖ μέχρι τῆς Μεγάλης Πέμπτης μὲ τὴν λειτουργίαν τῆς γενικῆς μεταλήψεως, μὲ τὴν ἑσπερινὴν ἀκολουθίαν τῶν Παθῶν ἐν ναοῖς «πεπληρωμένοις μέχρις ἀσφυξίας» μὲ περικοπὰς τοῦ πρώτου μακροῦ Εὐαγγελίου, τοῦ λεγομένου τῆς Διαθήκης. Τὸ σύνηθες ἐπεισόδιον ἀπόψε θὰ εἶνε λιποθυμίαι γυναικῶν. Ἐξημερόνει ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ ἡ ἡμέρα τοῦ μεγάλου πένθους ἡ παρ' ἡμῖν ἑορταζομένη ὡς ἡμέρα μεγάλης χαρᾶς. Τὸ πρωὶ καὶ τὸ ἀπόγευμα ἀνὰ τοὺς Ναούς· τὸ προσκύνημα, τὰ ἄνθη, αἱ παιδαγωγοὶ μὲ τὰ χαριέστατα μικρά, οἱ ἱεροκήρυκες καὶ ὁ στερεότυπος ἐκεῖνος ἐπίλογος τοῦ Ρενάν, τὸν ὁποῖον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἂν ἐνόουν καλά, δὲν θὰ εἶχον τὴν ἀσέβειαν ἐπὶ τέλους νὰ μᾶς τὸν ξεφωνίζουν κάθε χρόνον. Τὸ ἑσπέρας ὁ Θρῆνος μὲ τὰς κατανυκτικὰς καὶ ἁρμονικωτάτας ψαλμῳδίας τῶν χορῶν, ἡ ἐν ταῖς ὁδοῖς κίνησις καὶ αἱ λιτανεῖαι τῶν ἐπιταφίων μὲ τὰ φῶτα, τὰ πυροτεχνήματα, τὰς καλὰς συναντήσεις εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ τὸ πολὺ Κύριε Ἐλέησον ποῦ βέβαια θὰ τὸ βαριέται καὶ ὁ Θεός. Τὸ μέγα Σάββατον μόλις εὑρίσκεται ὀλίγος χῶρος διὰ τὸ «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία» ὁ δ' ἐπίλοιπος ἀφιεροῦται εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς πασχαλινῆς ἀγορᾶς. Εἶνε μία σελὶς στερεότυπος τῆς εὐτυχῶς μὴ συγγραφείσης εἰσέτι Ventre d'Athènes. Διακόσμησις ἑορτάσιμος, ὀψώνια πολυποίκιλα καὶ πολύχρωμα, συναυλία τυρῶν, κίνησις νοικοκυραίων γαστριμάργων, βελασμοὶ προβάτων καταδίκων, κυκλοφορία καὶ ζήτησις ὀψοκομιστῶν - ἰδοὺ ὅ,τι κινεῖ τὸν χρονογραφικὸν κάλαμον. Ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν προπαρασκευὴν διαδέχεται τὸ ἔργον καὶ τελεῖται ἡ πρώτη Ἀνάστασις. Ταὐτὰ τοῖς αὐτοῖς. Αἱ ἐπισημότητες εἰς τὴν Μητρόπολιν· παράταξις, μουσική, οἱ Βασιλεῖς καὶ κατὰ τὸ μεγαλόφωνον Χριστὸς Ἀνέστη, βεγγαλικά, ἐμβατήρια καὶ κανονοβολισμοί. Μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένας, ὅσῳ τὰς ἀφίνει ὁ ἄνεμος, ὁ περισσότερος κόσμος ἐπιστρέφει, ἐν ᾧ εἰς τοὺς Ναούς, καὶ πάλιν ὑπερπληθεῖς, ἄρχεται ἡ λειτουργία. Καθ' ὁδὸν ἀγοράζονται αἱ ἐφημερίδες τῆς πρωΐας τῶν ὁποίων τοὺς τίτλους ὀρύσσονται μετὰ μανίας οἱ ἐφημεριδοπῶλαι, ἀφ' οὗ ἐξαιρετικῶς τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὅλη ἡ πόλησις μένει πρὸς ὠφελειάν των. Καὶ παρατίθεται τὸ πρῶτον πασχαλινὸν πρόγευμα μὲ τὸν ζωμὸν καὶ τὰ κόκκινα αὐγά. Ἀλλὰ πόσοι ἐξ ὅσων τάπολαμβάνουν δὲν ἔτρωγον πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ὡρῶν μετ' ὀρέξεως ἴσης πρὸς τὴν ἀσέβειάν των αὐγὰ ἄσπρα!.. Τὴν ἄλλην ἡμέραν, Πάσχα ἱερὸν, Πάσχα πανσεβάσμιον. Ψήνεται μετὰ χαρᾶς ὁ ἀμνὸς καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀπαγορεύσεις ρίπτονται οἱ πυροβολισμοὶ οἱ πρόξενοι τῶν γνωστῶν δυστυχημάτων. Χριστὸς Ἀνέστη! — Τὴν ἄλλην ἡμέραν . . . δὲν ἐκδίδονται τέλος πάντων ἐφημερίδες!

*

Τίνος ποιητοῦ καὶ ἐκ τίνος ἆρά γε ποιήματος εἶνε οἱ κάτωθι στίχοι;

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
Τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
Σύγνεφο καταχνιὰ δὲν ἀπερνοῦσε
Τοὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Κ' ἀπ' ἐκεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
Τόσῳ γλυκὰ στὸ πρόσωπο τὸ ἀέρι,
Σὰ νἄλεγε μὲς τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα:
Γλυκειὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

—

Χριστὸς Ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες
Ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἑτοιμασθῆτε
Μέσα στὲς ἐκκλησιὲς τὲς δαφνοφόρες
Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε.

Ἀνοίξετε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
Ἐμπροστὰ στοὺς Ἁγίους καὶ φιληθῆτε,
Φιληθῆτε γλυκὰ χείλη μὲ χείλη,
Πέστε Χριστὸς Ἀνέστη ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

. . . . . .

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Πάσχα διῆλθον ἐκ τῆς μνήμης μου ἀστραπιαίως αὐτὰ τὰ ἐκτάστιχα. Σᾶς τὰ ἔγραψα νὰ τ' ἀπολαύσετε καὶ σεῖς καί... κλείω τὴν παρένθεσιν.

Ἔλεγον περὶ τοῦ ἁπλοῦ χρονογράφου. Πλὴν ὄχι μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ ὁ θέλων νὰ σκεφθῇ καὶ κάπως νὰ φιλοσοφήσῃ,—δημοσιογραφικῶς πάντοτε ἐννοῶ· —δὲν ἠξεύρει τί νὰ κάμῃ ὅταν πρόκειται περὶ τῶν στερεοτύπων. Τί νὰ εἴπῃ ἔξαφνα περὶ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἢ τοῦ Πάσχα; Νὰ διατραγῳδήσῃ τὸν θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν θέρμην καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν χριστιανοῦ ὀρθοδόξου καὶ εὐσεβοῦς; Θὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν δύσκολον θέσιν νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκας καὶ θὰ ἐμπέσῃ ὅσον οὐδέποτε εἰς τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον. Νὰ φανῇ νεωτερίζων καὶ ἐλευθερολογιστὴς καὶ ὡς ἄνθρωπον μόνον πιστεύων τὸν Ἰησοῦν, νὰ ὑμνήσῃ τὴν ζωήν του, τὸ ἔργον καὶ τὸν θάνατόν του, σύμβολον μόνον τῆς δόξης του θεωρῶν τὴν εὐσεβῆ παράδοσιν τῆς Ἀναστάσεώς του; Ἄ, ὄχι. Ἐγὼ δὲν θὰ τὸν συνεβούλευα νὰ τὸ κάμῃ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἑορτασίμων ἤχων καὶ τῆς πανδήμου χαρᾶς, μὲ τί θάρρος καὶ μὲ τί καρδιὰ νὰ προβάλῃ αὐτὴν τὴν στυγνὴν ὠχρότητα τῆς ἀπιστίας του καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὴν σάρκα τῆς ἀμφιβολίας του; Μὲ τὴν κακίαν του θὰ ἔμενεν. Οὔτε θὰ τὸν ἤκουε κανεὶς οὔτε θὰ τὸν συνεπάθει. Θὰ ἐδιάλεγε καὶ αὐτὸς τὴν ἡμέραν, ὁμοιάζων πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκάς μας,—εἶμαι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἐναύλων αὐτῶν λόγων καὶ δι' αὐτὸ σήμερον τοὺς ἐνθυμοῦμαι τόσῳ συχνά,—οἱ ὁποῖοι ἀκριβῶς τὴν μεγάλην Παρασκευὴν θέτουσιν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ συσσωρεύουσιν ὅλα των τὰ ἐπιχειρήματα, γελοῖα καὶ μή, διὰ νὰ τὴν ἀποδείξωσι...

Τί νὰ κάμῃ τέλος πάντων ὁ δυστυχὴς αὐτός, ὁ ἠναγκασμένος καὶ καλὰ νὰ γράψῃ κάτι διὰ τὸ Πάσχα, διὰ νὰ μὴ μένῃ περισσότερον δαγκάνων τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς γραφίδος του καὶ προσβλέπων τὴν ὀροφήν; Ἀλλ' ἰδού. Ἂν τύχῃ νὰ εἶνε ὀλίγον καλλιτέχνης, δὲν δοκιμάζει σήμερον τὴν συγκίνησιν; δὲν δημιουργεῖ καμμίαν ἀνάμνησιν τάχα παιδικήν, δὲν ζωγραφίζει καμμίαν εἰκόνα τοῦ καλοῦ καιροῦ, ὅταν τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης ἔδιδον ὅλοι, ἐχθροὶ καὶ φίλοι κατὰ τὸν ποιητήν, δὲν καταστρόνει κανὲν διήγημα πασχαλινόν, ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα τόσην πέρασιν ἔχουν εἰς τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἐφημερίδων; Δὲν πειράζει καὶ ἂν δὲν λέγει τίποτε. Ἡ Τέχνη εἶνε ἁπλῆ, ὀλιγαρκής. Ἄλλως τε θὰ τὸ σώζῃ πάντοτε τὸ ἐπίκαιρον τοῦ θέματος... Καὶ ὅμως ὄχι· ἀηδία θὰ ἦνε· Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ τὸ διαπράξῃ. Εἶνε τόσῳ σπάνιον πρᾶγμα νὰ ὀγῇ ἔργον τῆς προκοπῆς ὅταν βιάσῃ κανεὶς τὸν ἑαυτόν του νὰ γράψῃ προπάντων διήγημα, ἐπὶ θέματος ἐξηντλημένου! Τὸ ἐπιβεβλημένον στοιχεῖον φαίνεται πάντοτε εἰς τρόπον καταστρέφοντα ἐντελῶς τὴν ἐκ τῆς τέχνης ἐντύπωσιν... Ἀλλ' ἂν εἶνε καμμία ἠθογραφία; Ἂν περιγράφῃ ἤθη καὶ ἔθιμα πασχαλινά, ἁγνά, ἐπαρχιακά, ἄγνωστα; Αὐτὸ μόνον; Αἴ καὶ τότε τίς ἡ ἀνάγκη νὰ γραφῇ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ ἡ λαογραφία νὰ γίνῃ διήγημα; Διὰ νὰ φανῇ εὐπεπτοτέρα ἡ βαρεῖα ὕλη εἰς τοὺς ἀναγνώστας; Ἀλλοίμονον! Εἰς πόσα ἄτοπα ἄγουν αἱ προλήψεις.

Τὸ μόνον ἴσως τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ χωρὶς μεγάλον κίνδυνον, ἀνεξαρτήτως πίστεως καὶ δόγματος, θὰ ἦτο κάτι γενικὸν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἐκ τῶν ὁποίων πλῆθος εἶνε νὰ μνημονεύσῃ αὐτάς τὰς ἡμέρας. Θὰ ἔλεγεν ὅτι αὐτὰ ἀπαρτίζουσι τὸν ἐθνικὸν βίον καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν ἑνὸς λαοῦ. Θὰ ηὔχετο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεώς των τῆς εὐσεβοῦς καὶ θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ λεγόμενον πνεῦμα προόδου καὶ ὁ εἰσαγόμενος πολιτισμὸς αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ τὰ θίγῃ, ὡς μίαν ἰδιαιτέραν καὶ ἱερὰν παρακαταθήκην τῶν πατέρων πρὸς τοὺς υἱούς. Θὰ εἰσῆγε τὸν ἀναγνώστην εἰς καμμίαν λαϊκήν, ἀδιάφθορον οἰκογένειαν καὶ θὰντανέτελλε τὴν πασχαλικήν της εὐτυχίαν, ὅταν πιστὴ εἰς τὰς πατρῴας παραδόσεις συνεχίζῃ μὲ τόσας συμβολικὰς πράξεις τὴν ζωὴν τοῦ παρελθόντος. Πόσον εὔγλωττα θὰ ὡμίλει εἰς τὴν καρδίαν του ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἄνωθεν τῆς φλιᾶς τῆς θύρας μελανὸς σταυρὸς ἀπὸ τὸν καπνὸν τοῦ κυρίου μὲ τὸ φῶς, ἢ ὁ ἄλλος ὁ εὐοίωνος, ἐκ κλωνίων δάφνης, συμπλεκομένων, καθ' ἣν ὥραν ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦ μεγάλου Σαββάτου...

Αὐτὰ θὰ ἔλεγε καὶ θὰ ἐπανελάμβανα σήμερον καὶ ἐγώ, εὐχαρίστως κατανεύων, ἐὰν δὲν μοῦ ἔτρωγον τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον αἱ σκέψεις αὐταὶ περὶ τοῦ τί ἔπρεπε καὶ τί δὲν ἔπρεπε νὰ γράψῃ κάποιος δυστυχὴς — σκέψεις ὅμως τὰς ὁποίας δὲν θὰ εὕρωσι καὶ ὅλοι ἀνωφελεῖς. Ἀλλ' ἂν τυχὸν ἡ ἐλπίς μου αὕτη εἶνε ψευδής, θὰπευθύνω πρὸς ὅλους μου τοὺς ἀναγνώστας μίαν παράκλησιν ἐγκάρδιον διὰ τὰς ἡμέρας τῆς γενικῆς συγγνώμης καὶ ἀγάπης: Νὰ με συγχωρήσουν, τέλος πάντων, ἂν ποτὲ λόγῳ ἢ ἔργῳ τοὺς δυσηρέστησα καὶ νὰ δεχθοῦν εὐμενῶς τὸ νοερόν μου φίλημα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

Γ'. — Πρῶτες ὁιλίες.

Εἶπα πῶς εἶτανε χειμῶνας· καὶ βαρὺς χειμῶνας. Ξύπνησα τὴν αὐγὴ καὶ τουρτούριζα. Ἔτσι θάτρεμε κ' ἡ Λενιώ, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου. Ὁ βοριᾶς σφύριζε στὰ παράθυρα. Εἶταν ἀκόμα σκοτάδι, μὰ ἡ καντήλα μισόφεγγε μπροστὰ στὰ κονίσματα. Ἄκουγα θόρυβο κάτω, καὶ κατάλαβα πῶς εἶτανε σηκωμένες οἱ ἄλλες. Σηκώθηκα λοιπὸν καὶ γώ, ντύθηκα, νύρτηκα, χτενίστηκα, καὶ κατέβηκα κάτω. Δὲ μὲ περίμεναν τόσο νωρίς. Ἔφτειαναν τηγανῆτες. Μὰ ὁ Γέρο Βασίλης εἶτανε φευγάτος, καὶ αὐτὸ μὲ λύπησε. Τὸν ἤθελα τὸ γέρο νὰ μοῦ τὰ ξαναπῇ, τώρα ποῦ ξεμέρωσε καὶ δὲν μποροῦσα νὰ φοβηθῶ. Ἄλλο τρόπο τώρα

1 Ἴδε σελ. 203

δὲν εἶχε παρὰ νὰ καταφέρω τὴ μακαρίτισσα νὰ μοῦ διηγηθῇ τὸ κλέψιμο τῆς Λενιώς. Καὶ σὰν ἔστρωσε ἡ Ἀννοῦλα τὸ τραπέζι, καὶ καθήσαμε στὸ πρόγεμα, τὴν παρεκάλεσα τὴ μάνα νὰ μοῦ ἀρχίσῃ τὴν ἱστορία ἀπὸ κεῖ ποῦ τὴ σταμάτησε ψές.

— Ἄ μοῦ τὸ τάξῃς πῶς δὲ θὰ φοβηθῇς πάλι, σοῦ τὴ λέω, μοῦ κάνει. Ἕνας ποῦ σκοπεύει νὰ γείνῃ ἄντρας (καὶ δῶ χαμογέλασα) δὲν πρέπει νὰ φοβᾶται μὲ μιὰ ἱστορία. Τί καταλαβαίνεις, παιδί μου, ποῦ φοβᾶσαι; Ὁ φόβος τρέχει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ τὸ κακὸ τὸν κυνηγᾶ σὰ φάντασμα. Σταματᾶς τὸ φόβο, σταματᾶ καὶ τὸ φάντασμα. Τρῶγε λοιπὸν τὶς τηγανῆτες σου κι ἄκουγε.

Ἤρθαν τὶς προάλλες μιὰ βαρκιὰ ζεϊμπέκια ἀπὸ πέρα καὶ κάμανε γλέντι σ' ἕνα τούρκικο γάμο. Καὶ μιὰ βραδιὰ ἄναψαν ἕνα «μασαλᾶ» καταμεσὴ στ' ἀλώνι καὶ χόρευαν. Ὅλο τὸ τουρκολόγι γύρω τους, κι αὐτοὶ στὴ μέση καὶ πηδοῦσαν ἀνάμεσα στὰ σταυρωμένα μαχαίρια. Πῆγαν καὶ μερικοὶ δικοί μας νὰ δοῦν. Πῆγε κι ὁ Καλαφάτης, κι ὁ δύστυχος πῆρε μαζί του καὶ τὸ κορίτσι του. Τὸ εἶδαν τὸ κορίτσι οἱ ζεϊμπέκοι, τὸ εἶδε κι ὁ πρῶτος τους, ποῦ φαίνεται πῶς δὲν εἶχε παιδιὰ, καὶ τοῦ κατέβηκε νὰ βάλῃ τοὺς ἀθρώπους νὰ τὸ κλέψουν καὶ νὰ τοῦ τὸ φέρουν ἀντικρὺ στὴν Ἀνατολή. Πέρασε ὁ γάμος ἔφυγαν τὰ ζεϊμπέκια καὶ σύχασε τὸ χωριό. Μὰ ὄχι γιὰ πολλὲς μέρες. Δυὸ τρεῖς ποῦ ἔμειναν πίσω, μαθαίνουν τὰ κατατόπια, καὶ μιὰ πρωϊνὴ ποῦ πήγαινε στὸ σκολεῖο ἡ Λενιώ, τὴν πιάνουνε σ' ἕνα παράμερο σοκάκι, τὴν παίρνουνε μαζί τους, καὶ φεύγουνε. Γιὰ δέκα μέρες δὲν ἀκούστηκε ἡ Λενιώ. Τὴν εἴχανε γιὰ χαμένη, καὶ τὴν ἔκλαιγαν οἱ δικοί της, καὶ τὴν τραγουδοῦσε ὁ κόσμος. Ἂν ἔβγαινες καὶ σὺ νὰ παίζῃς μαζὶ μὲ τἄλλα παιδιὰ, θὰ τἄκουγες ἀπὸ πρὶν αὐτὸ τὸ τραγούδι. Τὸ πῶς βρέθηκε ἡ Λενιὼ τἄκουσες ἐψές. Καὶ τώρα ποῦ ξέρεις ὅλη τὴν ἱστορία τρῶγε τὶς τηγανῆτες σου, ποῦ πᾶνε νὰ παγώσουν.

Ἐγώ, ἂν κι ἀποφασισμένος νὰ μὴ φοβηθῶ, ἂν κ' εἶταν πρωὶ κι ὄχι νύχτα, εἶχα μιὰ τέτοια ταραχὴ μέσα μου, ποῦ θαρροῦσα πῶς ἔβλεπα τὸ ζεϊμπέκι νὰ βάζῃ τὴ Λενιὼ στὸ σακκούλι, καὶ νὰ τὴν παίρνῃ στὸν ὦμο του καὶ νὰ φεύγῃ.

Ὡς τόσο ξημέρωσε, καὶ σὰν ἀνέβηκε ἡ μάνα μου νὰ βάλῃ τὸν μποζά της καὶ νὰ πάῃ στῆς Καλαφάταινας νὰ τὴ συγχαρῇ, ἔτρεχα κατόπι της καὶ τὴν παρακαλοῦσα νὰ μὲ πάρῃ καὶ μένα μαζί της. Ὅλα τὰ παρακάλια μου πῆγαν τοῦ κάκου. Εἶταν πολὺ μακριὰ, πῶς νὰ πάγω σὲ σπίτι ἀγνώριστο, καὶ χίλιες ἄλλες ἀφορμές. Πῆγε καὶ γύρισε. καὶ γὼ ἀκόμα δέρνουμουν, ποῦ δὲ μ' ἀρῆκε νὰ δῶ τὴ Λενιώ. Κ' ἕνα πρᾶμα μὲ μέρωσε, ποῦ μήτε ἡ μάνα μου δὲν μπόρεσε νὰ τὴ δῇ, γιατὶ πρόσταξε ὁ γιατρὸς νὰ μὴν τὴ βλέπῃ κανένας ξένος ὥσπου νὰ γιάνῃ.

Ὁ ἥλιος εἶταν τώρα μέσα στὴν αὐλή. Κάθησε λοιπὸν ἡ μακαρίτισσα στὸν ἀργαλειό, ξεκίνησε γιὰ τὸ Σκολεῖο ἡ Ἀννοῦλα, βγῆκα καὶ γὼ στὸ περιβόλι καὶ κοίταζα πότε τοὺς κοτσύφους ποῦ κατεβαίνανε νὰ τσιμπίσουν καμιὰ πεσμένη ἐλιὰ, καὶ πότε τὴ θάλασσα ποῦ ἄχνιζε ἀπὸ τὸ πολὺ κρύο, σὰ νὰ τὴν ἔβραζαν ἀποκάτω. Καμιὰ φορὰ σκάλωνα καὶ τὸν τοῖχο, κ' ἔβλεπα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς ποῦ παίζανε στὸ δρόμο ἀμάδες. Νὰ παίζω μαζὶ μὲ ξένα παιδιὰ, μήτε ἡ μάνα μου δὲ μὲ πολυάφινε, μήτε γὼ δὲν τὸ πολυγύρευα. Τὰ κοίταζα λοιπὸν ἀπὸ μακριά. Κι αὐτὰ, καθὼς μὲ εἴδανε σκαλωμένο στὸν τοῖχο, σταματοῦν τὸ παιχνίδι, κι ἀρχίζουν νὰ μὲ πειράζουν. Ἐγὼ τότες ἔτρεξα μέσα καὶ τὸ εἶπα τῆς μάνας μου, πῶς τὰ παιδιὰ μὲ πειράζουνε.

— Θὰ πῇ πῶς καιρός σου εἶναι νὰ πηγαίνῃς καὶ σὺ μαζί τους, μοῦ κάνει. Ἔλα νὰ σὲ βγάλω.

Καὶ σηκώνεται ἀπὸ τὸν ἀργαλειό, καὶ μὲ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ μὲ βγάζει στὸ σοκάκι, ποῦ ἔπαιζαν τὰ παιδιά. Καὶ τοὺς εἶπε νὰ πάρουν καὶ τὸ Δῆμο μαζί τους, καὶ νἄχουν τὴν ἔννοια του, ποῦ εἶναι μικρότερός τους. Ὕστερα ξαναμπῆκε στὸ σπίτι. Ἐγὼ σὰν εἶδα πῶς ἔμενα μοναχός μου ἀνάμεσά τους, καταντράπηκα. Εἴτανε σὰ νἄβγαινα σὲ κόσμο πρώτη φορά. Ἐκεῖ ποῦ στέκουμουν, ἔρχεται κοντά μου ἕνας ἴσια μένα μικρός, καὶ μοῦ γυρεύει φιλίες. Ἐγὼ αὐτὸ δὲν τὸ καταδέχτηκα. Γιατὶ νὰ μὴν ἔρχουνται κ' οἱ μεγάλοι; Ἔκαμα λοιπὸν τὸν κουρό, κ' ἔβλεπα τοὺς μεγάλους ποῦ ἔπαιζαν, καὶ παραμόνευα νὰ τοὺς χαμογελάσω καὶ νὰ τοὺς δείξω πῶς θέλω καὶ γὼ νὰ γείνω ἕνα μαζί τους. Τότες ὁ μεγαλήτερος μὲ ματιάζει, καὶ πάει καὶ λέει κἄτι στ' αὐτὶ ἑνὸς ἄλλονοῦ. Αὐτὸς τὸ λέει στὸν ἄλλον, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ὅλοι τους μὲ κοίταζαν καὶ χτυποῦσαν τὰ παλάμια τους καὶ μοῦ τραγουδοῦσαν ἕνα τραγούδι γεμάτο πειραχτικὰ λόγια.

Ἔπεσε ὁ οὐρανὸς καὶ μὲ πλάκωσε. Γύριζε ὁ νοῦς μου ἀπὸ τὸ θυμὸ κι ἀπὸ τὴ ντροπή. Πῆρε κι ὁ μικρὸς θάρρος, καὶ τραγουδοῦσε μαζί τους. Αὐτὸ μ' ἄναψε. Χύνουμαι καὶ τὸν ρίχτω κάτω μὲ μιὰ σκουντιά. Σηκώνεται ὁ μικρὸς καὶ πηδᾶ κατὰ πάνω μου καὶ μὲ πιάνει ἀπὸ τὰ μαλλιά. Δὲν ξέρω τί θὰ γίνουνταν ἂ δὲν ἄκουγε τὶς φωνὲς ἡ μάνα μου κι ἂ δὲν ἔβγαινε. Καθὼς τὴν εἶδαν, ἔφυγαν ὅλοι. Ἔμεινε ὁ μικρὸς καὶ γώ. Μᾶς πῆρε καὶ τοὺς δυὸ μέσα.

— Ἔλ' Ἀντωνάκη μου λέει τοῦ μικροῦ, δὲ φταῖτε σεῖς, φταῖν οἱ μεγάλοι. Κ' ἔτσι μᾶς μαλάκωσε, μᾶς ἔδωσε καὶ μερικὰ σῦκα, καὶ μᾶς εἶπε νὰ πᾶμε νὰ παίξουμε μοναχοί μας στὸ περιβόλι.

Ὁ Ἀντωνάκης εἶταν ἕνας τετραπέρατος ξαθομάλλης· χάρις στὰ σῦκα, φιλιωθήκαμε πάλι. Τοῦ φέρνουμουν καὶ γὼ τώρα σὰ συνομίληκος, κι ὄχι σὰ μεγαλήτερος. Πήγαμε λοιπὸ στὸ περιβόλι καὶ παίξαμε κυνηγώματα. Σὰν κουραστήκαμε, σταθήκαμε κοντὰ σ' ἕνα δέντρο κι ἀρχίσαμε ὁμιλίες. Τονε ρώτηξα χίλια πράματα· πότε γυρίζει ὁ μπαμπᾶς του ἀπὸ τὴ ξενιτειὰ, τί θὰ τοῦ φέρῃ, γιατὶ δὲ φαίνει ἡ μάνα του σὰν τὴ δική μου, ἂν κάμνουν κι αὐτοὶ τὸ πρωὶ τηγανῆτες. Κ' οἱ τηγανῆτες μοῦ θύμησαν τὴ Λενιώ· ρώτηξα λοιπὸν καὶ γιὰ τὴ Λενιώ, ἂν τὴν ἤξερε, καὶ μοῦ εἶπε πῶς τὴν ἤξερε, καὶ πῶς θὰ τὴ διαφεντεύῃ ἀπὸ κλέφτες, τώρα ποῦ θὰ πηγαίνῃ κι αὐτὸς στὸ σκολειό.

— Καὶ τί θὰ κάμῃς ἂν ποῦν νὰ τὴν ξανακλέψουν;

— Τί θὰ κάμω; αὐτὸ ποῦ σοῦ ἔκαμα σένα στὸ δρόμο· νὰ τί θὰ κάμω.

— Ἐγὼ τὶς ἔφαγα, ἢ ἐσύ; τοῦ λέγω ἀγριεμένα.

Ἀπὸ τὸ ἐγὼ ὡς τὸ ἐσύ, ξαναπιαστήκαμε πάλι. Ὁ ἕνας τραβοῦσε τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ μαλλιά.

Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ἦρθαν πιὰ σῦκα νὰ μᾶς φιλιώσουν. Ἦρθε ἡ μάνα μου μὲ τὴ ρόκα στὸ χέρι. Ὁ Ἀντώνης ἔγεινε σαΐτα καὶ πέταξε.

Εἴτανε θαρρῶ τὸ πρῶτο γερὸ ξύλο ποῦ ἔφαγα. Δὲν τὸ ἐπίστευα πῶς ἔβλεπα τὴν μάνα μου μὲ τόσο θυμό. Ἐκείνη, ποῦ μὲ χάδευε μὲ χίλια γλυκὰ λόγια καὶ τραγούδια, ποῦ διαλαλοῦσε τὸ σπίτι σὰ μέλεγε ἀφέντη της καὶ καμάρι της, ποῦ τὶς σκόλες δὲν ἔβγαινε στὴ γειτονιὰ γιὰ νὰ μ' ἔχῃ κοντά της, ποῦ τὶς καθεμερινὲς εἶχε τὸ ἕνα μάτι στὸν ἀργαλειὸ καὶ τἄλλο σὲ μένα, ποῦ ἤρχουνταν κάθε βράδυ στὸ κρεββάτι μου καὶ σταυροσημάδευε τὸ προσκέφαλό μου, τώρα νὰ μὲ παιδεύσῃ σὰν ἕνας ἀπόνετος δικαστής, καθὼς ποῦ τὴν ἔβλεπα, νὰ παιδεύῃ κἄποτες τὴν Ἀννοῦλα! Ἄλλαξαν λοιπὸν τὰ πράματα, πέρασαν τὰ ψέματα, ἄρχισα νὰ μπαίνω στὸν κόσμο, νὰ παιδεύουμαι κι ἀπὸ τὸν κόσμο, κι ἀπὸ τὴ μάνα μου!

Τέτοια περνοῦσαν ἀπὸ τὸ ζαλισμένο μου νοῦ καθὼς στεκούμουνα σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αὐλῆς κι ἀναρρουροῦσα, μὲ τὴ μακαρίτισσα ἀντικρύ μου, τὰ μάτια της στηλωμένα ἀπάνω μου, καὶ τὸ στόμα της νὰ λέῃ καὶ νὰ λέῃ, καὶ κάθε λόγος της νὰ μὲ χτυπᾷ κι ἀπὸ τὴ ρόκα βαρύτερα:

— Νὰ μὴν τὸ πιστεύῃς πιὰ πῶς εἶσαι μωρό· νὰ μάθῃς νὰ φέρνεσαι μὲ τὸν κόσμο· ὄχι, λέει, πρῶτα νὰ τοὺς ντρέπεσαι, κ' ὕστερα νὰ δέρνεσαι μαζί τους!... Ἔτσι δὲ θὰ γείνῃς ποτὲς ἄντρας. Καὶ γὼ σὲ θέλω ἄντρα σὰ μεγαλώσῃς.

Ἐδῶ δὲν κρατήθηκα. Χαμογέλασα πάλι. Γέλασε κ' ἡ μακαρίτισσα, μὲ πῆρε κοντά της, καὶ μὲ καταχάρυνε μὲ τὰ συνηθισμένα της χάδια.

Πέρασε λοιπὸν ἡ μπόρα, καταστάλαξαν οἱ ψυχές, ἦρθε τὸ μεσημέρι, γύρισε κι ἡ Ἀννοῦλα ἀπὸ τὸ Σκολειὸ, καὶ σὰ φάγαμε καὶ καθήσαμε γύρω στὸ μαγκάλι, πῆγα κοντὰ στὴ μάνα μου καὶ τὴ ρώτηξα γιατὶ δὲν πηγαίνω καὶ γὼ Σκολειό, νὰ βλέπω κι ἄλλα παιδιὰ, νὰ βλέπω καὶ τὴ Λενιὼ σὰν ξαναπηγαίνῃ.

— Θαρρῶ πῶς πιότερο θὲς νὰ δῇς τὴ Λενιὼ παρὰ τἄλλα παιδιά, μοῦ εἶπε γελῶντας. Περίμενα νὰ γυρίσῃ πρῶτα ὁ χρόνος. Μ' ἂς εἶναι κι ἀπ' αὔριο. Νὰ ὁ φύλακάς σου.

Κι ἄνοιξε τὸ σερτάρι, κ' ἔβγαλε ἕνα μαῦρο τσόχινο φύλακα μὲ χρυσᾶ γράμματα κολλημένα ἀπάνω. Αὐτὸς ὁ φύλακας μοῦ ἔκαμε τραντάφυλλο τὴν καρδιά. Τὸν πῆρα, καὶ κοιμήθηκα μαζί του ἐκείνη τὴ νύχτα.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἀπό τινος παριστάνει ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς σκηνῆς ἡ Ἑλληνὶς ἠθοποιὸς Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου. Τὸ ὄνομά της νομίζεις ὅτι *εὐαγγελίζεται* τὴν ἀναγγένησιν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τὴν ἤκουσα δὶς μέχρι τοῦδε εἰς τὸ δημοτικόν μας θέατρον, ὡς Μαργαρίταν Γωτιὲ καὶ ὡς Μήδειαν· ἐχάρην, διότι ἐν ἑλληνικῷ θεάτρῳ ἐδοκίμασα καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν ἐξ Ἑλληνίδος καλλιτέχνιδος· ἐλυπήθην, διότι ἐπεθύμουν τὴν καλλιτέχνιδα ταύτην νὰ τὴν ἔβλεπα διερμηνεύουσαν πρωτοτύπους ἐμπνεύσεις Ἑλλήνων δραματογράφων· ἀπόκτημα ἰδικόν μας, ἐσκεπτόμην, εἶνε κρῖμα νὰ διατελῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ξένης τέχνης, ἔστω καὶ ἑλληνοφώνου. Τὸ μέγα ὄνειρόν μας πρέπει νὰ εἶνε πῶς νὰ ἀντικαταστήσωμεν, εἰς τὴν φιλολογίαν, τὸ δρᾶμα, τὴν ποίησιν, τὸ ἑλληνόφωνον διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ. Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ ἀναμάσσησις ἀλλοτρίων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ἐνόσῳ δὲν ἐκφράζομεν καὶ τὰ ἀλλότρια ὑπὸ τὴν πάτριον μορφήν! Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ ἔντεχνος διερμηνεία χαρακτήρων ἢ ξένων πρὸς ἡμᾶς ἢ ὑπὸ ξένων δημιουργηθέντων! Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ κἄποια διάκρισις· εἶνε μεγάλη ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς ἀποκτήσεως ἀληθινοῦ τεχνίτου τῆς σκηνῆς, ἔστω καὶ ὅταν οὗτος ἠθοποιῇ τὰ ξένα· τὴν σκηνὴν τῆς πατρίδος του ἀνυψώνει καὶ τότε, καὶ παρασκευάζει ἐπ' αὐτῆς τὸ ἔδαφος διὰ τὰ ἡμέτερα. Ἂς ἔχωμεν ἀξίους ἠθοποιούς, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι στερούμεθα ἀξίων δραματογράφων, πιστεύσατε ὅτι μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν πρώτων δὲν θὰ βραδύνουν οἱ δεύτεροι· ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται ἐκ τοῦ ἠθοποιοῦ περισ-

σότερον ἢ οὗτος ἐξ ἐκείνου. Θεατρικὴ καὶ δραματικὴ ἀναγέννησις δὲν ἀπέχουν ἀλλήλων.

Τὴν κυρίαν Παρασκευοπούλου εἶχ' ἀκούσει κατὰ πρῶτον πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς πενιχρᾶς σκηνῆς ἐπαρχιακοῦ τινος θεάτρου. Πρώτην φορὰν ἀνήρχετο τότε ἐπ' αὐτῆς· ἀλλ' ἀπὸ τότε ὑπερεῖχε τῶν παλαιμάχων συναδέλφων της. Μὲ κίνδυνον νὰ ἀντιποιηθῶ τὸν ἄχαριν τίτλον προφήτου μετὰ Χριστόν, σᾶς λέγω ὅτι ἔκτοτε μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τὴν ἐπανεῖδα εἰς τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς Καμελίας» τὴν εἶχα εἰς τὸν νοῦν μου ὡς κάτι τι ξεχωριστόν. Καὶ ὁσάκις ἐτύχαινε νὰ βλέπω εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ τῆς κ. Παρασκευοπούλου καὶ τοῦ θιάσου της, ὅτι περιοδεύει τὴν Ἀνατολήν, τὴν Αἴγυπτον, δὲν ἠξεύρω ποῦ ἀλλοῦ, — ἐσχάτως μάλιστα νομίζω ὅτι εἶχεν ἐπιτείνει τὸν πρὸς τὸν νομαδικὸν βίον ἔρωτα μέχρι τοῦ νὰ στήσῃ τὴν σκηνήν της ὑπαιθρίαν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον τῆς Αἰγύπτου, — καὶ προκαλεῖ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ, ἐνθυμούμην ζωηρότατα πάντοτε τὸ πενιχρὸν ἐπαρχιακὸν θέατρον καὶ τὴν ἔκπληξιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε βυθίσει τὸ ἀρελὲς αὐτοῦ κοινὸν ἡ νεαρὰ ἐκείνη γυνή, ἡ ἰσχνόσαρκος καὶ ἄπλαστος, ἡ πρωτόπειρος καὶ ἀκατάσκευος ἔτι, ἀλλ' ἡ ὁποία ἐφαίνετο ἔκτοτε γεμάτη ἀπὸ ζωὴν καὶ δύναμιν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔδιδα καὶ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὰς ἐνθουσιαστικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἔξω τύπου· ποσάκις αὗται ἐπιδαψιλεύθησαν, ἐγκαρδιώτερον καὶ μᾶλλον ἀνεπιφυλάκτως, εἰς πᾶσαν ἀξιωματικὴν μετριότητα τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς. Πρέπει κανεὶς νὰ τὴν ἴδῃ διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι δὲν ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὰς μετριότητας ταύτας, καὶ ὅτι πᾶς ἔπαινος περὶ αὐτῆς δὲν προέρχετ' ἐκ τυφλῆς συγκαταβάσεως ἢ ἐκ δουλικῆς συνηθείας, ἀλλ' ἀπορρέει κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς καρδίας. Ἡ καρδία αὕτη ὑπηγόρευσεν εἴς τινας ἐκ τῶν θαυμαστῶν τῆς κ. Παρασκευοπούλου νὰ τὴν παρομοιώσωσι πρὸς τὴν Σάραν Βερνάρ. Δὲν εἶμαι ἁρμόδιος νὰ ἐξελέγξω τὴν ἀκρίβειαν τοῦ παραλληλισμοῦ· μολονότι δὲν εἶνε καὶ ἀπίθανον νὰ ὑπάρχῃ σχέσις τις περίεργος μεταξὺ μιᾶς περιωνύμου καλλιτέχνιδος, τῆς ὁποίας ἡ φήμη ἐπλήρωσε τὸν κόσμον, ἡ τέχνη ἐξέλαμψεν εἰς τόσα θέατρα, ἡ εἰκὼν φέρεται πανταχοῦ, καὶ ἱστορίαι καὶ ἀνέκδοτα καὶ χαρακτηρισμοὶ αὐτῆς δαψιλέστατα ἐγράφησαν καὶ παντοιοτρόπως κυκλοφοροῦσι· μεταξὺ ταύτης, καὶ ἠθοποιοῦ τὴν ὁποίαν διαφλογίζει τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς τέχνης, καὶ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ θαυματουργόν, ὑποστηρίζει πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν δυσχερειῶν καὶ ὑπερνίκησιν τῶν ἐναντιωτάτων, καὶ ἡ Φύσις προικίζει διὰ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τῶν γυναικῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐδοξάσθησαν εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ καὶ αὐτὴ ἐκλήθη νὰ ἐκτελέσῃ· ἠθοποιοῦ εὑρυοῦς ἡ ὁποία μελετᾷ καὶ ἔχει πάντοτε ὡς πρότυπα τοὺς μεγάλους διδασκάλους ἐν τῇ Τέχνῃ καὶ τούτους ἀείποτε φιλοδοξεῖ νὰ προσεγγίσῃ. Δὲν εἶναι ἀπίθανοι τοιαῦται συγκρίσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν μοῦ φαίνονται τόσον εὔλογοι καὶ τόσον ἀπαραίτητοι, ἐν πάσει δὲ περιπτώσει λίαν ἐπικίνδυνοι καὶ ἱκαναί, ἀντὶ νὰ προκαλέσωσι τὸ σέβας, νὰ ἐξεγείρουν τὰς ὑποψίας τοῦ πάντοτε δυσπίστου κοινοῦ, καὶ νὰ ὑποθέσῃ τοῦτο ὅτι πρόκειται περὶ ἀσυνειδήτου τινὸς ῥεκλάμας, οὐχὶ δὲ περὶ πεφωτισμένης καὶ εἰλικρινοῦς κρίσεως. Ἀποκρούω κατ' ἀρχὴν τοὺς τοιούτους ἀνωφελεῖς παραλληλισμούς, τῶν ὁποίων εἶνε ἀληθὲς ὅτι μεγάλην κατάχρησιν κάμνομεν ἐνίοτε, καὶ ὅταν δὲν πρόκειται περὶ ἠθοποιῶν. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, ἡ εὐρωπαϊκὴ δόξα νομίζεις ὅτι, ἀντὶ νὰ μᾶς διαφωτίζουν καὶ παρακινοῦν εἰς γενναίαν ἅμιλλαν, μᾶς ἐκάθησαν εἰς τὸ ἀπομάχι καὶ μᾶς βασανίζουν ὡς ἐριάλται. Ἂς σκεπτώμεθα μᾶλλον ἐλευθέρως, μετριώτερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον. Ἂς μὴ νομίζωμεν ὅτι ἀποκαλοῦντες πολιτικόν τινα τῆς ἀρεσκείας μας λ. χ. Βίσμαρκ, τότε μόνον παρέχομεν πλήρες τὸ μέτρον τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκτιμήσεώς μας καὶ τότε μόνον τὸν χαρακτηρίζομεν ὅπως πρέπει· διότι μᾶς συνεκίνησεν εἰς ποιητής, δὲν ἕπεται ὅτι εἶνε δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Λαμαρτίνου· τὸ ὅτι ἀνεγνώσαμεν ὡραῖά τινα διηγήματα, δὲν ἀποδεικνύει αὐτὸ μόνον, ὅτι ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἕνα Τουργένιεφ· εἴθε νὰ δοξασθῇ ὡς ἡ Σάρα Βερνὰρ καὶ ἡ κυρία Παρασκευοπούλου· ἀλλ' ἐγὼ τὸ ὀνειροπολῶ τὸ στάδιόν της πολὺ διαφορετικὸν ἐκείνου τὸ ὁποῖον διήνυσεν ἡ περίφημος γαλάτις· τὸ θέλω ὀλιγώτερον θορυβῶδες καὶ περισσότερον κάρπιμον· ἂς μὴ ἀκουσθῇ τὸ ὄνομά της μέχρι τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλ' ἂς τὸ συνδέσῃ αὕτη πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς, ὅπως δὲν τὸ συνέδεσεν ἡ ἄλλη, ἥτις εἶχε πρὸ ἑαυτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἐπίσης μεγάλα, καὶ κλασικώτερα μάλιστα ὑποδείγματα.

Ἀλλ' ὅσον ἀποκρούω τὸ ἄσκοπον τῶν μεγαλωνύμων συγκρίσεων, τόσον δὲν παραδέχομαι τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες θὰ ἐμέμφοντο τὴν ἑλληνίδα ἠθοποιὸν ἐπὶ τῷ ὅτι προβάλλει δῆθεν πολλὰς ἀξιώσεις. Διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, κάπου ἤκουσα δειλῶς, ἀλλὰ μὲ πρόθεσιν ἐλέγχου, ὑποτυπούμενον ὅτι ἡ κυρία Παρασκευοπούλου ἔχει μεγάλας ἀξιώσεις. Κατήντησε παροιμιώδης ἡ ὑπερροσύνη τῶν ἑλλήνων ἠθοποιῶν καὶ ἡ πεποίθησις τὴν ὁποίαν ἕκαστος αὐτῶν τρέφει πρὸς τὴν μεγαλορυίαν του. Ἀλλ' ἡ κυρία Παρασκευοπούλου δὲν σχετίζεται καὶ πολὺ πρὸς τὸν ὄχλον ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἑκόντες ἄκοντες ὑφιστάμεθα ἐπὶ τῆς σκηνῆς· εἶνε καλλιτέχνις, ὅλοι τὸ ὁμολογοῦμεν. Καὶ ὁ καλλιτέχνης δὲν εἶνε δυνατὸν ἢ νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις καὶ μὲ ἀξιώσεις νὰ παρουσιάζεται πρὸ τοῦ κοινοῦ. Οἱ χωρὶς ἀξιώσεις συγγραφεῖς, ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι

μοῦ κάμνουν ἐντύπωσιν σεμνοτύφων γυναικῶν· ἐντύπωσιν ἡ ὁποία μικρὸν ἀπέχει τοῦ ἀηδοῦς. Ἄλλο νὰ εἶσαι δειλός, νὰ ἦσαι μετριόφρων, καὶ ἄλλο νὰ παραιτῆσαι πᾶσαν ἀξίωσιν ἐπὶ τοῦ ἔργου σου, νὰ δείχνῃς ὅτι δὲν ἠξεύρεις ἀπολύτως τί σοῦ γίνεται, καὶ νὰ παρέχῃς τοιουτοτρόπως τὸ δικαίωμα εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα ἠλίθιον νὰ σοῦ ὑποβάλῃ τὰς γνώμας του καὶ νὰ σὲ διδάσκῃ· ἂν εἶσαι τότε συνεπὴς εἰς ἑαυτόν, σὺ ὁ μὴ ἔχων ἀξιώσεις, πρέπει νὰ κύψῃς τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ διδασκάλου σου. Ἡ δειλία καὶ ἡ μετριοφροσύνη καθιστῶσι συμπαθέστερον τὸ πνεῦμα· ἀλλ' ὡραιοτέρα καὶ τῶν δύο εἶνε ἡ πεποίθησις, ἡ ἀγία πεποίθησις τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης τρέφει εἰς ἑαυτόν, καὶ ἡ ἀξίωσις τοῦ ῥήτορος, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ δραματογράφου, τοῦ μουσουργοῦ, τοῦ ζωγράφου, τοῦ ἠθοποιοῦ νὰ τὸν ἐννοήσουν οἱ πρὸς οὓς ἀπευθύνεται καὶ νὰ συγκινηθοῦν ἐξ αὐτοῦ. Οἱ προβάλλοντες χωρὶς ἀξιώσεις ἂν δὲν εἶνε ταρτοῦροι, εἶνε ἀγαθόπουλοι. Τὸ κοινὸν μόνον πρὸς τοὺς ἀξιοῦντάς τι προσέχει. Θὰ ἦτο περίεργον, ἂν δὲν εἶχεν ἡ κ. Παρασκευοπούλου ἀξιώσεις, ἔστω καὶ μεγάλας.

Ὑπεδύθη δύο τύπους, ὅλως ἀντικειμένους· τὸν τύπον τῆς Κυρίας τῶν Καμελιῶν, καὶ τὸν τῆς Μηδείας. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ πρῶτος τύπος, ἀναφερόμενος εἰς ἤθη νεώτερα, σύγχρονα σχεδόν, ἀνθρωπότερα, αἰσθητότερα, φαίνεται ἐγγύτερος ἡμῶν, πραγματικώτερος, καὶ κατ' ἀκολουθίαν εὐκολώτερος πρὸς διερμηνείαν· ἐνῷ ὁ δεύτερος παρίσταται πολὺ δυσχερέστερος πρὸς τοῦτο, τύπος τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας, αἰρόμενος ὑπὲρ τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ σύνηθες, πλαστικῶς ἀκίνητος ἐν τῷ ῥητορικῷδει καὶ τῷ ὑψηλῷ τῆς «σκυθρωποῦ καὶ πόσει θυμουμένης» Μηδείας, ἥτις «σοφὴ πέφυκε καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις», κατ' Εὐριπίδην, καὶ χάνεται μέσα εἰς τὰ βάθη τῶν μυθολογικῶν αἰώνων. Καὶ ὅμως νομίζω ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον συμβαίνει. Ὁ καλλιτέχνης δυσκολεύεται περισσότερον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀνάπλασιν τῆς Μαργαρίτας Γωτιὲ παρὰ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῆς θυγατρὸς τοῦ Αἰήτου. Ἡ παρισινὴ Λορέττα εἶνε περίπλοκος, πολυσύνθετος, ἀνώμαλος, σκοτεινή, ῥομαντικὴ καὶ ἀερώδης, ὅσον δὲν εἶνε ἡ ἁπλῆ, σαρής, κλασικὴ καὶ ὡς ἐκ συμπαγοῦς τινος οὐσίας διαπεπλασμένη, ἐρωτόπληκτος ὁμοῦ καὶ θηριώδης καὶ τρισαθλία μάγισσα τῆς Κολχίδος. Καὶ ὦ τῆς ἀρρήτου δυνάμεως καὶ χάριτος καὶ ἀθανασίας τῶν τύπων καὶ συμβόλων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος! Ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας» εἶνε ἔργον μεγάλου δραματουργοῦ· ἡ «Μήδεια» δὲ τραγῳδία σχετικῶς ἀρανοῦς συγγραφέως. Διὰ τοῦ ἔργου του ἐκείνου ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς ἐθεμελίωσε δραματικὴν σχολὴν καί, συγκινήσας καὶ συναρπάσας τὸ κοινόν, κατέκτησεν ἐξ ἐφόδου τὴν γαλλικὴν σκηνήν. Ἐνῷ ὁ δραματουργήσας τὴν «Μήδειαν», Κάρολος Δελαβάλ, «Δοὺς τοῦ Βονιβέντου», ὡς φέρεται ἐν τῷ προγράμματι τῆς παραστάσεως, ἄγνωστος δέ, εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον, μὲ ὅλον τὸ Δουκᾶτον του, ἐφρόντισε μόνον νὰ ἐξάρῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἡρωίδος του συμφώνως πρὸς τὸ ἀρχαῖον πρότυπον, τὰ λοιπὰ δὲ πρόσωπα τῆς τραγῳδίας ἀφῆκεν ἀμελῶς ἐν τῇ σκιᾷ. Ἀλλ' ἡ Μήδεια αὐτοῦ, μὲ μόνην τὴν εὐλογίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδεώδους, πόσον εἶνε πλησιεστέρα ἡμῶν, πόσον ὡραιοτέρα καὶ ἀληθεστέρα τῆς Μαργαρίτας τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ! Ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας», ὅτε τὸ πρῶτον παρεστάθη ἐν Παρισίοις, ἐξέπληξεν, ἐμέθυσε, συνεκίνησεν, ἐθριάμβευσε. Μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἐτῶν ἀναβιβάζεται ἐκ νέου ἐπὶ τῆς παρισινῆς σκηνῆς, καί, κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἐπιφανοῦς κριτικοῦ, τοῦ Πὼλ δὲ Σαὶν-Βικτώρ, εὑρίσκεται διαφορετική· ἡ χάρις της παρέμενεν ἔτι, ἀλλ' ἡ πρώτη γοητεία εἶχεν ἐξαλειφθῆ. Συγκινεῖ ὀλιγώτερον, φαίνεται ὀλιγώτερον εἰλικρινής, ἡ μετάνοιά της παρίσταται κάπως συνθηματική, βλέπεις ὅτι ὁ ἔρως δὲν ἰσχύει νὰ ἐκπλύνῃ ἐντελῶς τὰς ἁμαρτίας της· ὑπὸ τὴν ἀγαπῶσαν ἐταίραν διαφαίνεται ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος Λορέττα. Καλλιτεχνικὸν δημιούργημα τοῦ ὁποίου ἡ λάμψις ἀμαυροῦται μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινων, δυνατὸν καὶ οὕτω νὰ τὸ σέβωμαι καὶ νὰ συγκινοῦμαι ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἱκανοποιούντων τὰς περὶ τέχνης ἀπαιτήσεις μου. Προτιμῶ τὴν παλαιὰν Μήδειαν, τετριμμένην ὑπόθεσιν πρὸς δραματοποιίαν, ἀλλ' ἀναλλοίωτον, ἀπτόητον, ὡς ἐν τῷ ἔρωτι, οὕτω καὶ πρὸ τοῦ χρόνου, ἀείποτε νέαν.

Τοιοῦτοι τύποι ἐμπνέουσι θερμότερον τὸν ἀληθινὸν καλλιτέχνην, ὅστις εὑρίσκει δι' αὐτῶν εὐρύτερον στάδιον νὰ ἀναπτύξῃ καὶ ἐπιδείξῃ τὰ χαρίσματά του. Δι' αὐτὸ ἴσως ὡς Μήδεια νομίζω ὅτι ἐντελέστερον ὑπεκρίθη ἢ ὡς Μαργαρίτα Γωτιὲ ἡ κυρία Παρασκευοπούλου. Ἀλλ' ὡς πᾶς ποιητὴς ὡς πᾶς καλλιτέχνης ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἡ εὐφυὴς αὕτη ἠθοποιὸς ἔχει ἕνα μέγαν ἐχθρόν: ὁ ἐχθρὸς οὗτος εἶναι ἡ λεγομένη καθαρεύουσα γλῶσσα. Φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἐκατάλαβεν ἀκόμη τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διατρέχει ἐκ τοῦ ἐχθροῦ τούτου. Ἀλλ' εἶναι ὕβρις πρὸς τὴν Τέχνην ἡ γλῶσσα αὕτη, ἀκουομένη ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς. Καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτον θέμα χρειάζεται ξεχωριστὴν ἀνάπτυξιν, ἀναβάλλω τὰ περὶ τούτου εἰς προσεχῆ εὐκαιρίαν.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἄγγλοι γαιοκτήμονες

Ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει εἷς μόνος γαιοκτήμων κατέχων ὑπὲρ τὰς 100 χιλ. πλέθρων ἐν μιᾷ κομητείᾳ, ἐνῷ ἐν Ἰρλανδίᾳ ὑπάρχουσι τρεῖς καὶ δεκατέσσαρες ἐν Σκωτίᾳ. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ δοὺξ τοῦ Νορθουμβερλάνδ εἶνε ἰδιοκτήτης 181 χιλ. πλέθρων ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κομητείᾳ. Ἐν Ἰρλανδίᾳ ὁ Ῥιχάρδος Βόρριτζ κέκτηται 160 χιλ. πλέθρα ἐν Καλβαίῃ, ὁ μαρκήσιος Κόνυγγαμ 130 χιλ. πλέθρα ἐν Δονεγάλῃ, καὶ ὁ μαρκήσιος Σλίγο 122 χιλ. ἐν Μαγίῳ. Ἐν Σκωτίᾳ ὁ δοὺξ τοῦ Ἀργάϋλ κατέχει 168 χιλ. πλέθρα ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κομητείᾳ, ὁ κόμης Βρέδαλβαν 234 χιλ. πλέθρα ἐν Πέρθῃ καὶ 204 χιλ. ἐν Ἀργάϋλ· ὁ Ἔβαν Βέϊλυ 141 χιλ. ἐν Ἰμβερνέσῃ· ὁ δοὺξ Βοῦκλο 254 χιλ. ἐν Φορφάρῃ· ὁ δοὺξ Φάϊφ 140 χιλ. πλέθρα ἐν Ἀβερδήν. Ὁ Δόναλδ Κάμερον 110 χιλ. πλέθρα ἐν Ἰμβρενέσῃ· ὁ κόμης Δάλουσι 136 χιλ. πλέθρα ἐν Φορφάρῃ· ὁ δοὺξ Ἀμιλτὼν 102 χιλ. ἐν Βιούτῃ· ὁ σὶρ Γεώργιος Μακφερσὼν Γράντ 103 χιλ. ἐν Ἰμβερνέσῃ· ὁ σὶρ Ἰάκωβος Μέϊδσων 406 χιλ. πλέθρα ἐν Ῥόσσῃ· ὁ δοὺξ τοῦ Ῥίχμονδ 160 χιλ. ἐν Βάμφῃ· ὁ σὶρ Κάρολος Ῥός, 110 χιλ. ἐν Ῥόσσῃ· ὁ κόμης Σῆφιλδ 160 χιλ. ἐν Ἰμβερνέσῃ· καὶ ὕστατα οὐχὶ ἐλάχιστα ὁ δοὺξ τῆς Σουθερλάνδης, ὅστις κέκτηται οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 1,176,454 πλέθρων γῆς ἐν τῇ φερωνύμῳ κομητείᾳ τῆς Σουθερλάνδης, ὥστε ἡ ἐκλαμπρότης του δύναται ὑπὲρ πάντα ἄλλον νὰ καυχηθῇ ὅτι ἔχει ποῦ νὰ τὸν θάψωσι, κατέχων σχεδὸν τὸ ὅλον τῆς κομητείας, ἧς ἡ ἔκτασις εἶνε 1,297,846 πλέθρων.

Μέγιστος ἀδάμας

Ὁ μέγιστος καὶ βαρύτατος ἀδάμας τῆς γῆς ὑφίσταται νῦν κατεργασίαν ἐν Ἀμβέρσῃ. Οὗτος ἔχει βάρος 474 καρατίων, μῆκος 7 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ κατὰ τὸ παχύτερον αὐτοῦ μέρος διάμετρον 475 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου. Ἐν κατειργασμένῃ αὐτοῦ καταστάσει θὰ ἔχῃ ὁ ἀδάμας οὗτος βάρος ἀνώτερον τῶν 200 καρατίων, ἡ δὲ μεγίστη τῶν ἐπιφανειῶν αὐτοῦ θὰ ἔχῃ περίμετρον τεσσάρων περίπου τετραγωνικῶν ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Μεταξὺ τῶν μεγίστων κατειργασμένων ἀδαμάντων τῆς γῆς θὰ κατέχῃ οὗτος σχετικῶς πρὸς τὸ μέγεθός του τὴν δευτέραν θέσιν, καὶ μάλιστα ἀμέσως μετὰ τὸν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Σάχη τῆς Περσίας εὑρισκόμενον «μέγαν Μογγόλον», ὅστις ἔχει βάρος 280 καρατίων. Ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἐν Ἀμβέρσῃ ἀδάμαντος δὲν δύναται ἀκόμη νὰ ἐκτιμηθῇ, διότι αὕτη ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ἐντελοῦς ἀχροΐας αὐτοῦ, ἰδιοτήτων ἃς μόνον μετὰ τὴν κατεργασίαν δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι δεόντως. Ἡ κατεργασία τοιούτου λίθου εἶναι λίαν πολυδάσανος καὶ μακροχρόνιος. Οὕτω π. χ. γνωρίζομεν, ὅτι ἡ τοῦ εἰς τὴν κατοχὴν

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

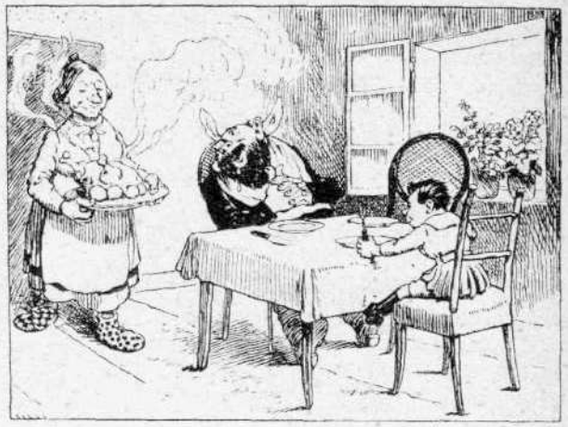

1

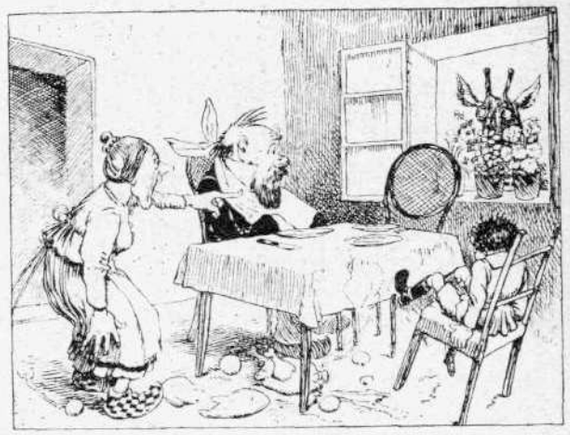

2

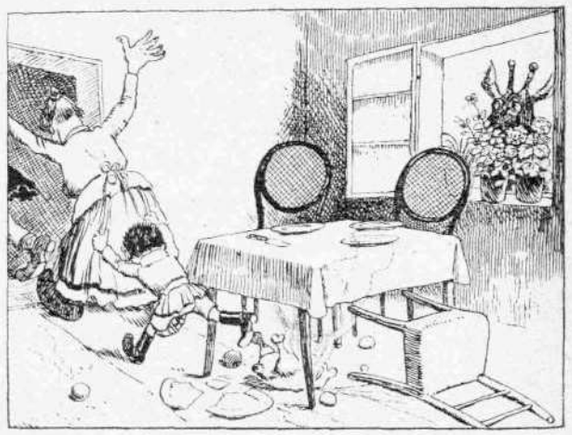

3

4

5

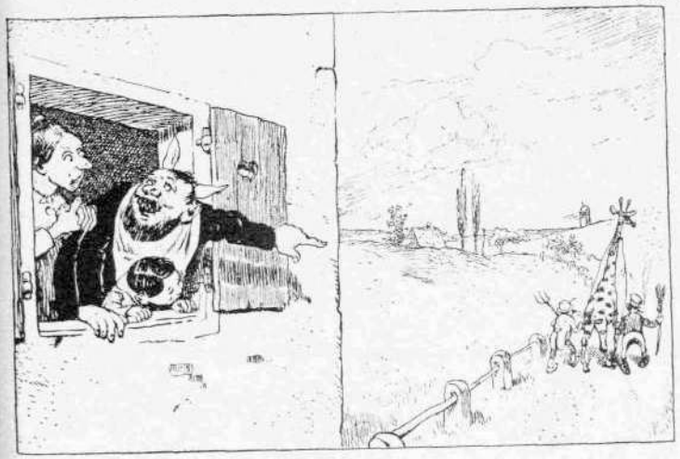

6

τοῦ ῥωσσικοῦ στέμματος εὑρισκόμενον «Ὀρλώφ», ὅστις ἔχει βάρος 197 καὶ 7]10 τοῦ καρατίου, διήρκεσε τρία ἔτη, καὶ ὅτι διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ Κωχινούρ, ὅστις ἀνήκει εἰς τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας καὶ ἔχει βάρος 102 1]2 καρατίων, ἐπληρώθησαν 8000 λιρῶν στερλινῶν.

Βράχος κινούμενος

Ἐν ἐκ τῶν περιεργοτάτων φαινομένων τῆς νοτίου Ἀμερικῆς εἶναι βράχος τις τοῦ ὄρους Τανδίλ ἐν τῇ ἀργεντινῇ ἐπαρχίᾳ Βουένος-Ἄϋρες. Ὁ κολοσσιαῖος οὗτος βράχος ἔχων ὕψος 7,3 μέτρων, μῆκος 27,4 μέτρων καὶ πλάτος 5,5 μέτρων μετὰ ὄγκου 1520 κυβικῶν μέτρων περίπου καὶ βάρος 25,000 χιλιαγράμμων, φαίνεται συγκρατούμενος κατὰ τὴν βάσιν του ὑπὸ ἀοράτου ἄξωνος, ἡ δὲ κίνησίς του ἔχουσα διεύθυνσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς παράγεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, δύναται ὅμως νὰ παραχθῇ καὶ διὰ τῆς δυνάμεως ἀνθρώπου. Ἔχει σχῆμα ἀκανονίστου κώνου, τὸ αὐτὸ δὲ σχῆμα δεικνύει καὶ τὸ ὑποστήριγμα αὐτοῦ ὅπερ ἔχει διάμετρον μόλις 25 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Μόλις πνεύσῃ ὁ ἄνεμος ἐκ νοτιοανατολικῆς διευθύνσεως, ἀρχίζει ὁ βράχος νὰ σείεται, ὑψοῦται δὲ καὶ κατεβαίνει ὡς οἱ κλάδοι τῶν μεγάλων δένδρων. Ἀνάλογος ἀεικίνητος βράχος ὑπάρχει καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ.

Λαμπρὸν μετέωρον

Μετέωρον μεγαλοπρεπέστατον παρετηρήθη πρό τινος ἐν Breisgau· διηυθύνετο ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ ἦτο καταφανὲς ἐπὶ 4 δευτερόλεπτα δεικνῦον σειρὰν χρωμάτων ἐξόχως λαμπρῶν. Κατὰ τὴν μορφὴν ὡμοίαζε τὸ φαινόμενος τοῦτο πρὸς τὸ μετέωρον τοῦ Leyden ὅπερ εἶχεν ἀναφανῆ κατὰ τὸ ἔτος 1866. Ἡ κεφαλὴ εἶχε σχῆμα σφαίρας μεθ' ἧς ἡ οὐρὰ συνεδέετο πρὸς τὰ ἔξω κωνικῶς ἔχουσα μῆκος πέντε σεληναίων διαμέτρων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οὐρᾶς εἶχε χρῶμα λαμπρὸν κυανοῦν ἀνοικτόν, καταλῆγον κατὰ τὰ ἄκρα εἰς ταινίαν ἐντόνως ἐρυθράν. Τὸ χρῶμα ἤλλαξε μετά τινας στιγμὰς μεταβληθὲν εἰς κυανοῦν σκοτεινότερον τόσον ἐξόχως λαμπρόν, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς διετήρει τὸν ἔντονον χρωματισμὸν καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ φαινομένου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ οὐρανὸς κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ ὁμίχλης ἀνοικτῆς λευκῆς, περιεβάλλετο τὸ φαινόμενον τοῦτο ὑπὸ μαγικοῦ περιθωρίου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὰ χρώματα ἐφαίνοντο ἔτι λαμπρότερα καὶ ζωηρότερα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ[1]

Οἱ *μετὰ τὸν Σχλεϊερμάχερον* θεολόγοι διῃρέθησαν εἰς τρεῖς σχολὰς ἢ τάσεις καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης. Οἱ μὲν αὐτῶν ἀπετέλεσαν τὴν φιλελευθέραν ἢ κριτικὴν τάσιν, οἱ δὲ τὴν συντηρητικὴν ἢ αὐστηρὰν καὶ ἄλλοι τὴν μεσάζουσαν. Οἱ τῆς ἐλευθέρας, κριτικῆς, λογικευομένης τάσεως θεολόγοι (liberale, kritische, rationelle freie Theologie) συνεχίζοντες τὰς ὀρθολογικὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπορρίπτουσι τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ σπουδάζουσι νὰ μετενέγκωσι τὸν χριστιανισμὸν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἢ σημιτικοῦ εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν ἢ ἰαφεθιτικὸν τύπον, ἀπὸ τῆς μορφῆς τῆς φαντασίας εἰς τὴν τῆς λογικῆς ἀκριβείας, νομίζοντες ὅτι τοιουτοτρόπως δύναται μόνον νὰ συνδιαλλαγῇ ὁ χριστιανισμὸς μετὰ τῆς προόδου, ἡ πίστις μετὰ τῆς ἐπιστήμης, ἡ θεολογία μετὰ τῆς ὑγιοῦς φιλοσοφίας. Διαφέρουσι δὲ ἐκείνων, πρῶτον καθ' ὅσον κατὰ Σχλεϊερμάχερον εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς καὶ τὰς πηγὰς αὐτῆς ἤτοι τὰς Γραφὰς ἀποδίδουσι μεγίστην σημασίαν, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκεῖθεν σπουδάζουσι νὰ ἐξάγωσι, διακρίνοντες μεταξὺ οὐσίας καὶ τύπου τῶν δογμάτων, καὶ δεχόμενοι ἐκείνην μὲν ὡς ἀναλλοίωτον ἀλήθειαν, τοῦτον δὲ ὡς μεταβλητὴν μορφήν, καὶ εἶτα καθ' ὅσον προσέρχονται εἰς τὰς ἐρεύνας των οὐχὶ ἐπιπολαίως καὶ ἀπαράσκευοι, ὅπως οἱ ὀρθολογισταὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀλλ' ὡπλισμένοι διὰ εὐρυτάτης μαθήσεως, καὶ φιλοσοφικῶς καὶ φιλολογικῶς καὶ ἱστορικῶς καλῶς μεμορφωμένοι. Κέντρα αὐτῶν ἀποτελοῦντων μειονότητα εἶναι τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰένης, τῆς Ἐιδελβέργης καὶ τῆς Ζυρίχης. Οἱ κορυφαῖοι τῆς σχολῆς ταύτης εἶναι ὁ Δὲ Βέττε, ὅστις κατὰ τὸν φιλόσοφον Φρεῖς ἐθεώρει τὰ δόγματα ὡς καλαισθητικὰ σύμβολα θρησκευτικῶν ἐννοιῶν, ἐφημίσθη δὲ διὰ τῆς ἑρμηνείας τῆς Κ. Δ., τῆς εἰσαγωγῆς του, τῆς ἑβραϊκῆς ἀρχαιολογίας του καὶ τῆς δογματικῆς καὶ ἠθικῆς του· ὁ *Χάζε* εὐρυέστατος θεολόγος καὶ γλαφυρώτατος ὡς συγγραφεύς, συγγράψας τὴν τελειοτέραν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν μετὰ Θουκυδιδείου πυκνότητος καὶ κατὰ πραγματικὴν ἔκθεσιν, πρὸς τούτοις βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Δογματικήν, Πολεμικὴν καὶ πλεῖστα ἄλλα· ὁ *Ρῦκερτ* ὁ συγγράψας ἑρμηνείας εἰς τὴν Γραφήν· ὁ *Σχέγκελ* ὁ διὰ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ «Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Χριστοῦ» (Charakterbild Jesu) ἐγείρας μέγιστον θόρυβον, ἐκδοὺς δὲ τὸ ὠφελιμώτατον Γραφικὸν λεξικὸν καὶ ἄλλα ἔργα· ὁ *Χόλτζμανν*, ὁ φημισθεὶς διὰ τοῦ συγγράμματός του «Ὁ Ἰουδαϊσμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμός», τῆς Εἰσαγωγῆς του εἰς τὴν Κ. Δ. καὶ τῶν Ἑρμηνειῶν του· ὁ *Σβὰρτζ* ὁ ὡς ἔξοχος ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ γνωστὸς καὶ ὡς συγγραφεὺς τῆς Οὐσίας τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς προτεσταντικῆς θεολογίας· ὁ *Βοοῦνζεν* ὁ ἐκδοὺς ἑρμηνείαν εἰς ὁλόκληρον τὴν Γραφήν· ὁ *Σβέϊτζερ*, ὁ *Βεϊδερμανν* καὶ ὁ *Λάγγ* δεινοὶ δογματικοί· ὁ φιλοσοφικώτατος *Πφλεϊδερερ*, ὁ συντάξας τὴν ἀρίστην φιλοσοφίαν τῆς θρησκείας, ἐγχειρίδιον δογματικῆς καὶ ἠθικῆς, καὶ περὶ τοῦ ἀρχαίου χριστιανισμοῦ καὶ περὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου· καὶ ὁ βαθὺς *Λίψιος* ἐκδοὺς δογματικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σχλεϊερμαχέρου.

Οἱ *συντηρητικοί*, *αὐστηροὶ* λουθηρανοὶ θεολόγοι ἀποτελοῦσι τὴν δευτέραν σχολὴν τὴν καλουμένην καὶ ὀρθόδοξον ἐν Γερμανίᾳ δηλ. ἐκφράζουσαν πιστῶς τὸν ὀρθόδοξον λουθηρανισμὸν (orthodoxe Richtung). Οἱ θεολόγοι οὗτοι θεωροῦσιν ὡς ἀποπλάνησιν πᾶσαν τὴν μετὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀνάπτυξιν τῆς γερμανικῆς θεολογίας καὶ εὑρίσκουσι τὴν σωτηρίαν αὐτῆς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν αὐστηρὸν λουθηρανισμὸν τοῦ ΙϛΙ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος, εἰς τὰς ἰδέας δηλ. τοῦ Λουθήρου, τοῦ Μελάγχθονος, τῶν συμβολικῶν λουθηρανικῶν βιβλίων καὶ τῶν σχολαστικῶν λουθηρανῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Χεμνιτζίου, Καλωβίου, Χουττέρου καὶ λοιπῶν. Οἱ θεολόγοι οὗτοι εἶναι οἱ ἀντίποδες τῶν φιλελευθέρων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος. Οἱ φιλελεύθεροι ὠθοῦσι πρὸς τὰ πρόσω· οὗτοι σύρουσι πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐκεῖνοι θαυμάζουσι τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ νομίζουσιν ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ πρέπει νὰ συνδιαλλαγῇ ὁ χριστιανισμὸς πρὸς αὐτήν· οὗτοι νομίζουσιν, ὅτι ὁ νεώτερος κόσμος εὑρίσκεται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀποπλανήσεως ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ οὐδεμία συνδιαλλαγὴ εἶναι δυνατὴ μετὰ τῶν νέων ἰδεῶν. Τὸ σύνθημα τῶν πρώτων εἶναι «ἐμπρός!», τῶν δευτέρων εἶναι «ὀπίσω!» Ἂς μὴ νομίσῃ τις ὅμως ὅτι οἱ συντηρητικοὶ οὗτοι εἶναι ἀπαίδευτοι ἢ ἡμιμαθεῖς τινες ἄνδρες. Τουναντίον πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι πολυμαθέστατοι, ἀμιλλώμενοι κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των. Τὸ ὑπερφυσικὸν ἐν τῇ Γραφῇ καὶ ἐν τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ καὶ τὰ δόγματα τῶν συμβολικῶν βιβλίων εἶναι αἱ ἀρχαὶ ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἀγωνίζονται δι' ὅλων τῶν ῥώτων τῶν νεωτέρων χρόνων. Κέντρα δὲ αὐτῶν εἶναι τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἐρλάγγης, τῆς Λειψίας καὶ τοῦ Ῥόστοκ. Ὁ κορυφαῖος αὐτῶν εἶναι ὁ ἄλλοτε ἐν Ἐρλάγγῃ καθηγητὴς *Χόφμανν*, ὁ συγγράψας περιφημισμένα συγγράμματα «Προφητείαν καὶ Πλήρωσιν» καὶ «Ἀπόδειξιν ἐκ τῆς Γραφῆς». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον εἶναι ἑρμηνεία πάσης τῆς Κ. Δ. Ὁ *Δέλιτσχ* ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν Π. Δ., ἑρμηνεύσας πολλὰ βιβλία αὐτῆς, συνέγραψε δὲ ὁ αὐτὸς καὶ Γραφικὴν ψυχολογίαν, ἀπολογητικὴν καὶ ἄλλα. Ὁ *Θωμάσιος*, ὁ *Φιλίππης*, ὁ *Λουθάρδος*, ὁ *Κάνης* καὶ ὁ *Μάρτενσεν* εἶναι οἱ δογματικοὶ τῆς Σχολῆς. Ὁ *Ἔγγστεμβεργ* εἶναι ὁ φανατικώτατος ὀπαδὸς τῆς τάσεως ταύτης, ὅστις διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλ. ἐφημερίδος» ἐπετέθη σφοδρότατα κατὰ τῶν ἀντιπάλων, προλέγων προφητικῶς καταστροφὴν τοῦ νεωτέρου κόσμου, διότι καταλιπὼν τὴν ἀρχαίαν πίστιν ἀκολουθεῖ τὴν ψευδῆ σοφίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ *Ἄρλες* ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἐξέδωκεν ἑρμηνείαν εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν, Ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ Ἠθικήν, ὁ *Γκέρικε* Ἐκκλ. ἱστορίαν, χριστ. ἀρχαιολογίαν καὶ Συμβολικήν, ὁ δὲ *Φρὰγκ* ἀπολογίαν.

Τὴν τρίτην σχολὴν ἀποτελοῦσιν οἱ *μεσάζοντες θεολόγοι* (Vermitlungstheologen) οἱ οὕτως ὀνομασθέντες διότι ἵστανται μέσοι μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων σχολῶν καὶ νομίζουσιν, ὅτι αὐτοὶ βαδίζουσι τὴν ὀρθοτέραν ὁδόν, τὴν μέσην, ἔχοντες ὅ,τι καλὸν ἔχει ἑκάστη τῶν ἄλλων δύο σχολῶν, ἀποφεύγοντες δὲ ὅ,τι κακὸν ὑπάρχει ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν. Πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἢ συντηρητικοὺς συμφωνοῦσι καθ' ὅσον ὑποστηρίζουσι καὶ αὐτοὶ τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας των κατὰ τὸ οὐσιῶδες αὐτῶν μέρος, διαφωνοῦσιν ὅμως πρὸς αὐτούς, καθ' ὅσον φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐκκλησία των δὲν ἔμεινε στάσιμος ἀπὸ τοῦ ΙϛΙ' αἰῶνος, οὐδὲ ἡ διδασκαλία της περικλείεται μόνον ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν μεταρρυθμιστῶν, τῶν συμβολικῶν βιβλίων καὶ τῶν πρώτων αὐτῆς δογματικῶν, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴν ἔκτοτε ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνεπτύχθη καὶ αὕτη καὶ διὰ τοῦτο σήμερον δέον νὰ διατυπῶται συμφώνως πρὸς τὴν νῦν κατάστασιν τῶν πνευμάτων. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ λαοῦ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας κατ' αὐτοὺς οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀξιοθρήνητος ἀποπλάνησις, ἀλλὰ τουναντίον εἶναι πρόοδος καὶ ἀληθὴς ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἐφ' ᾗ δέον νὰ σεμνύνηται ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος. Μετὰ τῆς νεωτέρας ταύτης ἀναπτύξεως πρέπει νὰ συνδυάζηται ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, λαμβάνουσα ἐξ αὐτῆς καὶ προσοικειουμένη ὅσα στοιχεῖα εἶναι αὐτῇ σύμφωνα. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον λοιπὸν τοῦτο εἶναι σύμφωνοι οἱ μεσάζοντες πρὸς τοὺς φιλελευθέρους, διαφωνοῦντες μόνον αὐτοῖς κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν ἐννοοῦσι νὰ ποιῶσι τοσαύτας παραχωρήσεις εἰς τὸ νεώτερον ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, ὡς ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὑπερμαχοῦσι τοῦ ὑπερφυσικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀποκαλύψεως. Ἡ στάσις των ὅμως πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις, ὅτι ἔχει τι τὸ ἀμφίβολον καὶ κυμαινόμενον καὶ μετέωρον. Ἡ ἀποκάλυψις τῆς Γραφῆς εἶναι λέγουσι θείας ἀρχῆς, ἀλλ' ὅμως διερχομένη διὰ τῆς συνειδήσεως τῶν συγγραφέων αὐτῆς κατ' ἀνάγκην λαμβάνει μορφὴν ἀνθρωπίνην καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀτέλειαν. Ὁ χριστιανισμὸς φρονοῦσιν ὅτι εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν θεῖος, ἀλλὰ κατὰ τὴν μορφὴν ἀνθρώπινος. Οὕτω κυμαίνονται μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων καὶ ὅ,τι θεωροῦσιν ὡς προτέρημα, κατηγορεῖται εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν ἄλλων ὡς ἀτέλεια, ὡς ἀσυνέπεια, ὡς θεωρία μέχρι τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ χωροῦσα καὶ μὴ φθάνουσα εἰς τὸ τέρμα. Ἡ σχολὴ αὕτη ἡ ἀριθμοῦσα σήμερον τοὺς πλειοτέρους θεολόγους καὶ ἐπικρατοῦσα ἐν τοῖς πλείστοις Πανεπιστημίοις, ἔχει κέντρα αὐτῆς πρὸ πάντων τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου, τῆς Τυβίγγης καὶ τῆς Ἄλλης. Οἱ κορυφαῖοι τῶν μεσαζόντων τούτων θεολόγων εἶναι οἱ ἑξῆς. Ὁ *Θόλουκ*, καθηγητὴς ἐν Ἄλλῃ ἐπὶ μακρὰ ἔτη, πολυμαθέστατος ἀνήρ, συγγράψας ἑρμηνείας διαφόρων βιβλίων τῆς Γραφῆς, ἀπολογητικὰ καὶ ἄλλα ἔργα. Ὁ *Λάγγε* ἐφημίσθη διὰ τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ, τῆς εἰς ὁλόκληρον τὴν Γραφὴν πρακτικωτάτης ἑρμηνείας του καὶ τῆς δογματικῆς του. Ὁ *Σὰκκ* ἔγραψεν ἀπολογητικήν. Ὁ *Χάγενβαχ* θεολογικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ ἐκκλησ. ἱστορίαν, ἱστορίαν τῶν δογμάτων καὶ λειτουργικήν. Ὁ *Λῦκε* ἑρμηνείας. Ὁ *Βλέεκ* εἰσαγωγὴν κριτικωτάτην εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ὁ *Μύλλερ* συνέταξενὀγκῶδες σύγγραμμα ἐν 2 τόμοις Περὶ ἁμαρτίας, ἐν ᾧ ἀποδέχεται ἣν γνώμην ἐκ τοῦ Πλατωνισμοῦ εἶχε λάβει καὶ διδάξει καὶ ὁ Ὠριγένης περὶ πτώσεως τῶν ψυχῶν ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ. Ὁ *Οὔλμανν* συνέγραψε περὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, περὶ τῶν Μεταρρυθμιστῶν πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως, περὶ τῆς Οὐσίας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ περὶ ἀναμαρτησίας τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ *Τβέστεν* Δογματικήν. Ὁ *Δόρνερ* Διδασκαλίαν περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Δόρνερ ἐκφράζει ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἰδιόρρυθμον ὅλως διδασκαλίαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλ. κατὰ μικρὸν ἡ θεότης μετεδόθη τῷ Χριστῷ, καθ' ὅσον ἀπέβαινε δεκτικὸς αὐτῆς. Ἦτο δὲ ὁ Χριστὸς οὐχὶ ἄτομόν τι, ἀλλὰ καθολικὸς ἄνθρωπος. Ὁ *Λεῖβνερ* συνέταξε δογματικήν. Ὁ *Ῥόθε* ὑπῆρξε πρωτοτυπώτατος καὶ ἰδιοτυπώτατος θεολόγος, ἀποκλίνων εἰς τὸν μυστικισμόν. Ὅταν ὁ χριστιανισμὸς κατὰ μικρὸν ἐν τῇ φορᾷ τῶν αἰώνων διεισδύσῃ τελείως τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ τὸ κράτος τελείως χριστιανισθῇ, θέλει κατ' αὐτὸν τότε συνταυτισθῇ μετ' αὐτοῦ ἡ ἐκκλησία ἢ συγχωνευθῇ ἐν αὐτῷ. Ἐδέχετο δὲ αἰωνίαν τὴν δημιουργίαν ὡς ἄλλοτε ὁ Ὠριγένης. Πρὸ τοῦ παρόντος ὑπῆρξεν ἄλλος κατ' αὐτὸν κόσμος καὶ μετὰ τὸν παρόντα θὰ πλασθῇ νέος. Οἱ ἄγγελοι καὶ δαίμονες ὑπῆρξαν ἄνθρωποι κόσμων παρελθόντων. Εἰς τὸν θεοσοφικὸν μυστικισμὸν ἀπέκλινε καὶ ὁ *Βέκκ*, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι ἐτέλει ὑπὸ ἄμεσον ἐπενέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἀμέσου

1 Ἴδε σελ. 199

ταύτης θείας ἐνεργείας προσεδόκα τὴν σωτηρίαν τῆς ἐκκλησίας του. Ὁ *Ρίτσχλ*, ἐπισημότατος θεολόγος, ἱδρυτὴς γενόμενος ἰδίας σχεδὸν σχολῆς, συνέγραψε σύγγραμμα «περὶ ἀπολυτρώσεως καὶ ἁγιασμοῦ», κατὰ Κάντιον θεωρῶν ἀναποδείκτους φιλοσοφικῶς τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας, αἵτινες στηρίζονται μόνον ἁπλῶς ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς ἐκκλησίας, μηδενὸς ἄλλου στηρίγματος δεόμεναι. Ὁ *Χάρνακ*, ὁ φημισθεὶς διὰ τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων εἶναι Ῥιτσχλιανός. Ὁ *Βέυσχλαγ* ἐν Ἄλλῃ ὁ συγγράψας Βίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἄλλα ἔργα εἶναι ἀνὴρ πνευματώδης καὶ μεγίστην ἐξασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ἐφημερίδος. Ὁ *Βέϊσσε*, ὁ *Μαρχεϊνέκε* καὶ ὁ *Δάουβ* συνέγραψαν φιλοσοφικὰς δογματικάς, ἀναμιγνύοντες τὰ νεώτερα φιλοσοφικὰ συστήματα μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, ὁ Δάουβ, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδόσεις τῆς δογματικῆς του ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸν Κάντιον, εἶτα τὸν Φίχτε, εἶτα τὸν Σχελίγγιον καὶ τέλος τὸν Ἑγελον!

Μέχρι τοῦδε διακρίνοντες τοὺς γερμανοὺς θεολόγους εἰς τρεῖς σχολάς, εἴχομεν ὑπ' ὄψιν κυρίως τὰ δογματικὰ αὐτῶν ἔργα καὶ φρονήματα. Πρὶν ἢ δώσωμεν τέλος εἰς τὴν μελέτην ταύτην προσθέτομεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν Γερμανῶν θεολόγων τῶν ἀναφερομένων ἰδίως εἰς τὴν *ἐξήγησιν τῆς Γραφῆς* καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Ἤδη ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἡμῶν παρετηρήσαμεν, ὅτι ἡ Γερμανικὴ θεολογία ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς της ἰδιάζουσαν προσοχὴν ἔστρεψεν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς κηρυχθείσης μόνης πηγῆς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐγένοντο ὑπὸ τῶν γερμανῶν θεολόγων ἀληθῶς καταπληκτικαὶ ἐργασίαι ἀφορῶσαι εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑβραϊκῆς καὶ τῆς γλώσσης τῆς Κ. Δ., εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἱερῶν κειμένων, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς γνησιότητος τῶν βιβλίων τῆς Γραφῆς, εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ περιεχομένου ἐν γένει αὐτῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τὴν ἐν αὐτοῖς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκδόσεων τῶν ἱερῶν κειμένων, τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τῶν ἑρμηνειῶν ἢ ὁλοκλήρου τῆς Γραφῆς ἢ διαφόρων βιβλίων αὐτῆς εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἄπειρος. Τὸ πρῶτον παρὰ τοῖς γερμανοῖς θεολόγοις ἡ ἐξήγησις τῆς Γραφῆς καταλιποῦσα τὰς αὐθαιρέτους μυστικὰς ἑρμηνείας τῶν μεσαιωνικῶν θεολόγων, κατέστη σώφρων καὶ λογική, ἐπικρατησάσης ἐν αὐτῇ τῆς κριτικῆς, δηλ. γραμματικῆς καὶ ἱστορικῆς ἑρμηνείας. Ἰδίως δὲ διεκρίθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου οἱ ἑπόμενοι. Ὁ *Βίνερ* συνέγραψε τὴν τελειοτέραν Γραμματικὴν τῆς Κ. Δ. καὶ Γραφικὸν λεξικόν, ὁ δὲ *Γεζένιος* τὴν ἀρίστην ἑβραϊκὴν γραμματικὴν καὶ ἑβραϊκὸν λεξικόν. Ὁ γνωστὸς *Τίσχενδορφ* ἐποίησε τὰς ἀρίστας ἐκδόσεις τῆς Κ. Δ. καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. Ὁ *Χοῦπφελ* ὁ Ἴλγενφελδ καὶ ὁ Βεϊτσέκερ ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἑρμηνείαν διαφόρων βιβλίων τῆς Γραφῆς. Ἐν πνεύματι κριτικῷ καὶ φιλελευθέρῳ ἡρμήνευσαν ὁλόκληρον τὴν Π. Δ. συνεργασθέντες ὁ *Χίτζιγ*, ὁ *Κνόβελ*, ὁ *Φρίτσχε*, ὁ *Γρίμμ*, τὴν δὲ Κ. Δ. ὁ *Δὲ Βέττε*, καὶ τελευταῖον ὁ *Χόλτζμαν* μετὰ τοῦ *Λιψίου* καὶ ἄλλων. Τοὐναντίον ἐν συντηρητικῷ πνεύματι εἶναι συντεταγμέναι αἱ ἑρμηνεῖαι τοῦ *Δέλιτσχ*, *Κεῖλ*, *Τοὺχ* καὶ *Μέϋερ*. Θαυμάσια ἔργα εἶναι καὶ αἱ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἑρμηνεῖαι τοῦ *Ρέυς*, τοῦ *Βοῦνσεν* καὶ τοῦ *Λάγγε*. Μέγαν θόρυβον ἤγειρεν ἐν Γερμανίᾳ διὰ τὰς τολμηρὰς ὑπερκριτικὰς γνώμας περὶ τῆς Κ. Δ. ὁ *Βάουρ*, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Τυβιγγιανῆς σχολῆς, ἐξ ἧς ἐξῆλθε καὶ ὁ *Στράους καθ'* οὗ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του «Βίος τοῦ Ἰησοῦ» ἀντεπεξῆλθον πάντες σχεδὸν οἱ κορυφαῖοι θεολόγοι τῶν διαφόρων θεολογικῶν τάσεων, ἀποδείξαντες, ὅτι αἱ ὑπερβολικαὶ ἀμφιβολίαι καὶ οἱ ἄμετροι δισταγμοὶ καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ Βάουρ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν βιβλίων τῆς Κ. Δ. καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἱστορουμένων ὑπηγορεύθησαν ὑπὸ ἄκρου σκεπτικισμοῦ. Διὰ τοιούτου σκεπτικισμοῦ ἐξεταζόμεναι καὶ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ῥωμαϊκὴ ἱστορία θὰ ἀπεδεικνύοντο ὡς περιέχουσαι μὴ γενόμενα πράγματα. Ἰδίως ἐπολέμησαν τελεσφόρως τὸν Βάουρ καὶ Στράους ὁ *Νέανδρος*, ὁ *Ἔβραρδ*, ὁ *Λάγγε*, ὁ *Κράββε*. Καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν μετρίων φιλελευθέρων ὁ *Χάζε*, ὁ *Χάουσραθ*, ὁ *Κεῖμ* καὶ ὁ *Σχένκελ* πραγματευθέντες ἐν σπουδαιοτάταις συγγραφαῖς τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τὴν σύγχρονον τῇ Κ. Δ. ἱστορίαν, ἐζήτησαν νὰ ἀποφύγωσι τὰς παρεκτροπὰς καὶ ὑπερβολὰς τῆς Τυβιγγιανῆς Σχολῆς. Ἄλλοι τέλος ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, οἷον ὁ *Ἔβαλδ*, ὁ *Ρέυς*, ὁ *Κῦνεν* καὶ ὁ *Βελλχάουζεν*.

Τέλος ἐκαλλιέργησαν σπουδαίως οἱ γερμανοὶ θεολόγοι καὶ τὴν *ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν* καὶ προήγαγον αὐτὴν τὰ μέγιστα διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν. Πρῶτον οἱ γερμανοὶ θεολόγοι εἰσήγαγον εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τὴν κριτικήν, τὴν ἐξέτασιν δηλ. τῆς γνησιότητος τῶν πηγῶν, τὸν ἔλεγχον τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν, τὴν διάκρισιν τῶν ἁπλῶν φημῶν καὶ θρυλλημάτων ἀπὸ τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ τὴν ἔρευναν τῶν αἰτίων, τῶν ἀφορμῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Πρῶτος ὁ *Μόσχεϊμ* εἰσήγαγε τὸ κριτικὸν τοῦτο πνεῦμα ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὅστις πρῶτος καταλιπὼν τὴν κατὰ αἰῶνας μηχανικὴν διαίρεσιν ἀπεδέξατο τὴν κατὰ περιόδους φυσικὴν διαίρεσιν. Εἰς τὴν ἐμβριθῆ ἔρευναν τῶν ἐκκλησ. ἱστορικῶν ζη-

τημάτων συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ ὁ *Σέμλερ* διὰ τῶν εὐφυεστάτων αὐτοῦ μονογραφιῶν. Τοῦ *Σχροῖκ* ἡ κολοσσαία ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐν 45 τόμοις δεικνύει τὴν γερμανικὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ. Τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ *Σμίθ* ἐπαινεῖται ἡ ἀντικειμενικὴ ἔκθεσις, μετὰ πολλῆς δὲ κρίσεως εἶναι γεγραμμένον καὶ τὸ ἔργον τοῦ *Ἔγγελχαρτ*. Ἀλλὰ οἱ ἄνδρες, οἵτινες πρὸ πάντων διεκρίθησαν ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ καὶ τῶν ὁποίων τὰ ἔργα εἶναι πρότυπα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ πηγαὶ ἀκένωτοι τῆς λύσεως πλείστων ζητημάτων τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας ἀφορώντων ὑπῆρξαν ὁ Γκίζελερ, ὁ Νέανδρος καὶ ὁ Χάζε. Ὁ *Γκίζελερ* ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ του ἱστορίᾳ ἐξ 7 τόμων περιέλαβεν ὑπὸ τὸ κείμενον τὰς κυριωτέρας τῶν πηγῶν, οὕτως ὥστε ἀναπληροῖ ὁλόκληρον πολλάκις βιβλιοθήκην, ἐνέκυψε δὲ ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὰς πηγάς, καὶ εἶναι κριτικώτατος καὶ γλαφυρὸς συγγραφεύς. Ὁ *Νέανδρος* ἐλέγχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ του (ἐκ 10 τόμων) σπανίαν πολυμάθειαν, ὧν ἀληθῶς θαῦμα μνήμης. Ἀπέκτησε δὲ τὴν πολυμάθειαν ταύτην διὰ τῆς ἀδιαλείπτου σπουδῆς. Ὁ Νέανδρος ἦτο τύπος γερμανοῦ σοφοῦ ἀφωσιωμένου ἐξ ὅλης διανοίας καὶ καρδίας εἰς τὴν ἐπιστήμην του. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος δι' αὐτὸν ἦτο τὸ γραφεῖόν του. Ἦτο ἐν γένει χαρακτὴρ ἔξοχος, τιμώμενος σχεδὸν ὡς ἅγιος, καὶ διὰ τοῦτο κληθεὶς ὁ μοναχὸς ἢ κατ' ἄλλους ὁ πατὴρ τῆς προτεσταντικῆς ἐκκλησίας. Οὐδεὶς ἄλλος ἐν ταῖς ἡμέραις του διδάσκων εἵλκυεν ὅσους αὐτὸς ἀκροατάς, οἵτινες ἐκρέμαντο πάντοτε ἀπὸ τῶν χειλέων του. Ὁ Νέανδρος ἀκολουθῶν τὸν Σχλειερμάχερον ἐθεώρει τὸν χριστιανισμὸν οὐχὶ ἁπλῶς ὡς νέαν τινὰ διδασκαλίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὡς νέαν ἠθικὴν ζωήν, ἥτις διεισέδυσε κατὰ μικρὸν καὶ διεισδύει τὸν κόσμον καὶ ἠθικῶς ἀναμορροῖ αὐτόν. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἱστορίᾳ του πρὸ πάντων προσέχει εἰς τὴν ἑκάστοτε ἐπιρροὴν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ ταῦτα μετ' ἀγάπης πρὸ πάντων περιγράφει, ὀλιγωτέραν προσοχὴν δίδων εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δογμάτων καὶ τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κατὰ μικρὸν διαμορφώσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ὁ τρίτος τῶν κορυφαίων τούτων εἶναι ὁ περίφημος *Χάζε*, ὁ πρὸ μικροῦ ἐννενηκοντούτης ἀποθανών, ἀφ' οὗ πρὸ ὀλίγου εἶχε τελέσει τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς καθηγεσίας του, διδάξας 100 ἑξάμηνα. Ὁ Χάζε εἶναι ὁ ἄριστος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν, ὁ κορυφαῖος τῶν κορυφαίων, ἑνῶν πολλὰ προτερήματα, εὐρυτάτας γενικὰς γνώσεις, πολυμάθειαν θεολογικὴν ἔκτακτον, ἀμεροληψίαν ἀληθοῦς ἱστορικοῦ, κρίσιν ὑγιεστάτην, καλαισθησίαν σπανίαν, φαντασίαν ζωηρὰν καὶ σώφρονα, ὕφος κλασικὸν καὶ ἄφθονον πνεῦμα τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις esprit λεγόμενον ἐν μεγίστῳ βαθμῷ, ὅπερ σπανιώτατον παρὰ Γερμανοῖς. Ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἐγχειρίδιον ἐκκλησ. ἱστορίας, τελευταῖον δὲ μεγάλην ἐκκλ. ἱστορίαν εἰς 6 τόμους. Ὁ Χάζε παρακολουθεῖ τὴν ἀντικειμενικὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησίας καὶ γνωρίζει ὅσον οὐδεὶς ἄλλος νὰ εἰσδύῃ εἰς τὸ πνεῦμα ἑκάστης ἐποχῆς καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ κρίνῃ καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. Τὴν ἀμεροληψίαν καὶ ἱστορικὴν δικαιοσύνην του ἐθαύμασαν καὶ αὐτοὶ οἱ καθολικοί. Ὑπερέχει δὲ τοῦ Γκίζελερ καὶ Νεάνδρου, διότι καὶ τὸ ὕφος αὐτοῦ εἶναι καλλιεπέστερον, καὶ ἐμβαθύνει πλειότερον εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐξετάζει τὸν μακρὸν τῆς ἐκκλησίας βίον ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπόψεων, ἐκτείνων τὰ ὅρια τῆς ἐκκλησ. ἱστορίας καὶ περιλαμβάνων ἐν αὐτῇ οὐ μόνον τὰ τοῦ καθαρῶς ἐκκλησ. βίου, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ὡς προϊὸν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, τῇ φιλολογίᾳ καὶ τῇ τέχνῃ τῶν χριστιανικῶν λαῶν. Ὁ Χάζε διὰ τὸ περιεκτικὸν καὶ πυκνὸν τοῦ ὕφους του δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ Θουκυδίδης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ἐνίοτε προσλαμβάνει τὸ ὕφος του χαρακτῆρα γριφώδη, διότι ὑπαινίσσεται τὰς πηγάς, προϋποθέτει δὲ ἀναγνώστην ἔχοντα γνῶσιν τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἔγραψε μᾶλλον χάριν καθηγητῶν ἢ χάριν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ ἐν Γερμανίᾳ προτιμῶσι χάριν τῶν ἐξετάσεων αὐτῶν μᾶλλον τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ *Κοὺρτζ* διὰ τὸ σύντομον καὶ τὸ σαρὲς αὐτοῦ. Ἄλλοι γράψαντες ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας εἶναι ὁ *Νεῖδνερ*, ὁ *Γκέρικε*, ὁ *Χάσσε*, ὁ *Ἔβραρδ*, ὁ *Μέλερ*, ὁ *Χάγενβαχ*, ὁ πολυμαθὴς *Νίππολδ*, ὁ συγγράφων νῦν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, καὶ ὁ *Ἔρτζογ*, ὁ ἐκδοὺς καὶ τὴν μεγάλην Θεολογικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, εἰς 18 τόμους, ἐν ᾗ συνειργάσθησαν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν συγχρόνων Γερμανῶν θεολόγων καὶ ἥτις περιέχει τὰ πορίσματα τῆς σημερινῆς γερμανικῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης.

Τοιαύτη κύριοι εἶναι ἡ μεγαλοπρεπὴς εἰκὼν τῆς γερμανικῆς θεολογίας. Ἔχων ἐνώπιόν μου ἀκροατὰς κατὰ τὸ πλεῖστον μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος θεολόγους, ἠρκέσθην μόνον εἰς γενικωτάτας τινὰς γραμμάς. Καὶ ὅμως πιστεύω ὅτι τὰ ῥηθέντα ἀρκοῦσιν ἵνα δώσωσιν ἔννοιάν τινα τῆς γιγαντιαίας ἀληθῶς καὶ καταπληκτικῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῆς γενομένης κατὰ τὸν παρόντα ἰδίως αἰῶνα ἐν τῇ γερμανικῇ θεολογίᾳ. Σπανίως ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ ἤκμασε τοσοῦτον ἡ χριστιανικὴ θεολογία. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία μόνον δύο ἄλλας ἐποχὰς ὁμοίας ἀκμῆς δύναται νὰ ἐπιδείξῃ, τὴν ἐποχὴν τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰῶνος, καθ' ἣν ἤκμασεν ἡ ἑλληνικὴ χριστ. θεολογία, ὅτε διέπρεπον αἱ μεγάλαι θεολογικαὶ σχολαὶ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἐπέλαμψαν δὲ

καὶ ἐρώτισαν τὸ νοητὸν στερέωμα τῆς ἐκκλησίας ἀστέρες πολύφωτοι, ὁ Ἰουστῖνος, ὁ Κλήμης, ὁ Ὠριγένης, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Βασίλειος, οἱ Γρηγόριοι καὶ ὁ Χρυσόστομος, οὓς ἠκολούθουν οἱ ἐν τῇ δύσει λατῖνοι θεολόγοι, Ἀμβρόσιος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος καὶ λοιποί, καὶ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ὅτε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', αἵτινες εἶναι ὡς γνωστὸν ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, ἐλάμπρυναν τὴν γαλλικὴν ἐκκλησίαν οἱ μεγάλοι ῥήτορες Βοσουέτος, Βουρδαλοῦ, Μασιλλών, Φενελών, ὁ φιλοσοφικώτατος Πασχὰλ καὶ ὁ γλαφυρώτατος ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς Φλερῦ. Ὑπάρχει ὅμως ἡ μεγάλη διαφορά, ὅτι οἱ νῦν μεγάλοι γερμανοὶ θεολόγοι ἔχουσιν εἰς τὴν διάθεσίν των τελειότερα μέσα, τὰ ῥῶτα τῶν νεωτέρων χρόνων, τὴν τελευταίαν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀκμὴ τῆς γερμανικῆς θεολογίας ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, ἣν μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας σέβονται αἱ γερμανικαὶ κυβερνήσεις. Ἀνάπτυξις καὶ ἀκμὴ ἐπιστήμης ἄνευ ἐλευθερίας εἶναι ἀδύνατος. Τὸ δένδρον τοῦτο τῆς ἐπιστήμης ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας ἀποπνεούσης αὔρας. Βεβαίως ἡ πλήρης ἐλευθερία τῆς ἐπιστήμης ἔχει τοὺς κινδύνους της, ἐπιφέρει ἐνίοτε ἐκ καταχρήσεως καὶ παρεκτροπάς· ἀλλὰ τὰ κακὰ ταῦτα εἶναι ἐλάχιστα ἀπέναντι τῶν ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἀγαθῶν· ἔπειτα ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἱκανὴ αὐτὴ νὰ περιστέλλῃ τὰς ἑαυτῆς παρεκτροπάς. Τοὺς παρεκτρεπομένους ἐλέγχουσιν οἱ ἄλλοι ἐπιστήμονες. Εἶναι ἀληθέστατον καὶ βαθύτατον ὅ,τι ὁ Τάκιτος εἶπεν· malo periculosam libertatem quam tutam servitudinem, προτιμῶ τὴν κινδυνώδη ἐλευθερίαν τῆς ἀσφαλοῦς δουλείας. Ἕνεκα τῆς ἀκμῆς ταύτης λοιπὸν τῆς γερμανικῆς θεολογίας δικαίως ἀποβλέπουσιν οἱ ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου θεολόγοι πρὸς τὴν Γερμανίαν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ θεολογήσῃ τις σοβαρῶς σήμερον ἀγνοῶν τὰς σπουδαιοτάτας ἐν τῇ σφαίρᾳ ταύτῃ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τῶν Γερμανῶν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἕλληνες θεολόγοι σπεύδουσιν εὐλόγως εἰς Γερμανίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν των. Δὲν δύνανται βεβαίως οἱ Ἕλληνες θεολόγοι οὐδὲ πρέπει τυφλῶς καὶ ἀπροσέκτως νὰ παραλαμβάνωσιν ὅ,τι ἂν τύχῃ παρὰ τῶν Γερμανῶν θεολόγων. Ἑκάστη ἐκκλησία ἔχει τὸ ἴδιον πνεῦμά της, τὸν ἴδιον χαρακτῆρά της, τὰς ἰδίας παραδόσεις της καὶ τὰς ἰδίας ἀνάγκας της. Διὰ νὰ ἐνεργήσῃ δέ τις τελεσφόρως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του ὡς θεολόγος, πρέπει νὰ ἐμφορῆται τοῦ πνεύματός της καὶ νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Ἕλλην θεολόγος ὡς μέλισσα ἀκολουθῶν τὸ τοῦ Παύλου «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε» (Α' Θεσσ. Ε. 21) δέον νὰ προσοικειῶται ἐκ τῶν ξένων θεολόγων μόνον ὅ,τι συνᾴδει τῷ πνεύματι τῆς ἐκκλησίας του καὶ δύναται νὰ ἦναι χρήσιμον αὐτῇ. Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος θεολογία ἔχει βάσιν τὰς Γραφὰς καὶ τοὺς κλεινοὺς αὐτῆς πατέρας, οὓς καὶ αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ σήμερον θαυμάζουσι καὶ ἐπωφελοῦνται. Δὲν δύναται ὅμως νὰ ἀγνοῇ καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν μεταγενεστέραν θεολογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ζῶμεν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ἐν τῇ παρόδῳ τοσούτων αἰώνων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πατέρων δὲν ἔμεινε στάσιμον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· ἐτελέσθησαν τοσαῦται πρόοδοι, ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη ἀνεπτύχθη ἔκτοτε καταπληκτικῶς μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Ταῦτα πάντα δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ἑλληνικὴ θεολογία. Οὕτω δὲ ἀφ' ἑνὸς φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν μεγάλων Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρακολουθοῦσα καὶ τὰς προόδους τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἰδίως τῆς νεωτέρας θεολογίας καὶ πρὸ πάντων τῆς γερμανικῆς, καὶ προσοικειουμένη ἐκ ταύτης ὅ,τι τῷ πνεύματι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ταῖς ταύτης ἀνάγκαις συνᾴδει, θέλει δυνηθῇ σὺν Θεῷ καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη κατὰ μικρὸν νὰ ἀναβιώσῃ πάλιν καὶ ἀκμάσῃ ἐκ νέου, ἀναδεικνύουσα νέους πάλιν ῥωστῆρας, ὡς ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἄλλοτε. Τοῦτο εὐχόμενος ἀπὸ καρδίας πρὸς δόξαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ ἔθνους, καταπαύω τὸν λόγον.

Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας

Ἡ ἑταιρία τῶν ἰατρῶν τοῦ νοσοκομείου Charitée συνεδρίασεν ἐν τῷ νέῳ ἀκροατηρίῳ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Κὼχ διὰ νὰ λάβῃ ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ ἰατρῶν καὶ καθηγητῶν αὐθεντικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ τέως ἀνακαλυφθέντος μικροβίου τῆς ἰμφλουέντζας. Ὁ εὑρὼν τοῦτο, ἰατρὸς τοῦ ἐπιτελείου Dr. Richard Pfeiffer, διευθυντὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τοῦ Κὼχ, ἔδωκεν ἁπλῆν περιγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς νεωτάτης ταύτης ἰατρικῆς ἐφευρέσεως καὶ παρετήρησεν, ὅτι ἡ αἰτία, ἕνεκα τῆς ὁποίας κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς ἰμφλουέντζας τοῦ 1889 οἱ βακτηριδιολόγοι ἐρευνηταί, μ' ὅλην τὴν δραστηρίαν ἔρευναν, δὲν εὗρον τὸ αἴτιον τῆς ἀσθενείας ταύτης, εἶνε, ὅτι τὸ μικρόβιον ἕνεκα τῆς σμικρότητος αὐτοῦ διέφυγε τὴν παρατήρησιν. Τῇ 29 Νοεμβρίου π. ἔ. ἦλθον οἱ πρῶτοι ἐξ ἰμφλουέντζας προσβληθέντες εἰς τὸ τμῆμα τῶν ἀσθενῶν τοῦ Κὼχ καὶ ὁ καθηγητὴς Κὼχ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Dr. Pfeiffer τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ αἰτίου τῆς ἐπιδημίας ταύτης.

Ἤδη περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου εἶχεν οὗτος τοσοῦτον προχωρήσει εἰς τὰς ἐργασίας του, ὥστε ἠδύνατο νὰ λάβῃ καθαρὰς καλλιεργείας τοῦ μικροβίου τούτου, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦτο ἔτι ὥριμον πρὸς δημοσίευσιν. Τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον εἰς ἅπαντας τοὺς ἐξ ἰμφλουέντζας ἀσθενοῦντας εἶνε ἀνεξαιρέτως ἰσχυρὸς βήξ καὶ ἄφθονον σφαιροειδὲς ἀπόπτυσμα. Τοῦτο ἔλαβεν ὁ Dr. Pfeiffer ὡς τελικὸν σημεῖον τῆς ἐξετάσεώς του. Τὸ ἔθεσε κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Κὼχ δι' ἁπάσας τὰς βακτηριδιολογικὰς ἐξερευνήσεις τεθείσας ἀρχὰς εἰς ἀπεστειρωμένους ὑελίνους σωληνίσκους, ἀπήλλαξεν αὐτό, διὰ συχνῆς ἀποπλύσεως μεθ' ὕδατος, ὅσον τὸ δυνατόν, πάσης παραμίξεως καὶ ἔλαβε διὰ πυρακτωθέντος πρότερον λαβιδίου ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ἀποπτύσαντος μερίδιόν τι, ὅπερ ἔσπειρεν ἐντὸς διαλύσεως γλυκερίνης καὶ ἀγάρ—ἀγάρ. Οὕτω ηὔξανεν ἡ «καλλιέργεια» ἐν τῇ ἐπωαστικῇ συσκευῇ εἰς ἀποικίας μυριάδων βακτηριδίων τόσον τρυφερῶν καὶ μικρῶν, ὥστε ἀναμιγνυόμενα μετ' ἄλλων βακτηριδίων, εὐκόλως παραβλέπονται.

Ἐνῷ μέχρι τοῦδε τὸ μικρόβιον τῆς λεγομένης μυο—σηψαιμίας ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ νάνος μεταξὺ ἁπάντων τῶν μικροοργανισμῶν, τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας ὑπερτερεῖ αὐτὸ ἔτι ὡς πρὸς τὴν σμικρότητα. Τὸ αὐτὸ μικρόβιον εὗρεν ὁ Dr. Pfeiffer ἐντὸς δέκα πτωμάτων ἀσθενῶν ἐξ ἰμφλουέντζας, ἅτινα εἶχον ἀνατμηθῇ, ἐν ταῖς λεπτοτάταις διακλαδώσεσι τῶν ἀναπνευστικῶν σωλήνων καὶ ἐντὸς τῶν πνευμόνων, οὓς ὅλως ἐπλήρουν. Ὅταν τὰ μικρόβια τῆς ἰμφλουέντζας διαπερῶσιν οὕτω τὸ ἐσωτερικὸν τῶν πνευμόνων, τότε μεταδίδονται καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ ἐδῶ τὰ εὗρεν ὁ Dr. Kanon, βοηθὸς ἐν τῷ νοσοκομείῳ Moabit. Τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ μικρόβιον τοῦτο εἶνε τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἰμφλουέντζας, ὑπεστήριξεν ὁ Dr. Pfeiffer διὰ τῶν ἑξῆς παρατηρήσεων· εἰς 34 ἀσθενοῦντας ἐξ ἰμφλουέντζας οὓς ἐξήτασεν, εὗρε τὰ μικρόβια ἀνεξαιρέτως ἐν τῷ ἀποπτύσματι, τοὐναντίον ἔλειπον εἰς συνήθεις κατάρρους, εἰς περιπνευμονίαν, εἰς τὴν φθίσιν κτλ. ἐφόσον δὲν περιεπλέκοντο μετ' ἰμφλουέντζας. Ἐνόσῳ ἡ ἰμφλουέντζα λειτουργεῖ καὶ ὑπάρχει ἀπόπτυσμα, τόσῳ εὑρίσκονται καὶ μικρόβια τῆς ἰμφλουέντζας· μόλις ὅμως ἐπέλθῃ βελτίωσις καὶ ἐξαλείφεται μετὰ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας καὶ ὁ βήξ, ἐκλείπουσι καὶ τὰ μικρόβια.

Τὰ αὐτὰ μικρόβια εὗρεν ὁ Dr. Pfeiffer ἐπὶ φωτογραφικῶν ἀπεικονισμάτων παρασκευασμάτων ἰμφλουέντζας ἅτινα παρεσκευάσθησαν ὑπ' ἄλλων κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ 1889. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ τὴν καθαρὰν καλλιέργειαν τῶν μικροβίων εἰς ζῷα καὶ μάλιστα νὰ ἐπιφέρῃ δι' αὐτῶν ἰμφλουέντζαν εἰς πιθήκους καὶ κονίκλους. Εἰς ἕκαστον βήξιμον ἀποβιβάζουσιν οἱ ἐξ ἰμφλουέντζας ἀσθενοῦντες ἑκατομμύρια νοσογόνων σπερμάτων, ἅτινα εἰσπνέονται ὑπ' ἄλλων καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ταχεῖα καὶ κολοσσιαία διάδοσις τῆς ἐπιδημίας τῆς ἰμφλουέντζας. Ὅθεν πρέπει νὰ ληφθῶσι προφυλακτικὰ μέτρα, ἵνα καταστῇ τὸ ἀπόπτυσμα ἀβλαβές, οὕτω δὲ θὰ δυνηθῇ ἡ ἰατρικὴ θεραπεία νὰ ἐνεργήσῃ μετ' ἀποτελέσματος.

Ὁ Ἰάπων ἰατρὸς Dr. Kitasato, ὅστις ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν καθαρῶν καλλιεργειῶν ἡρμήνευσε τὸν μηχανισμὸν τούτων, ὁ δὲ Dr. Kanon ἐκοινοποίησε τότε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεων τοῦ Kitasato. Πρὸ τεσσάρων ἑβδομάδων καταγινόμενος εἰς μόνην τὴν ἐξέτασιν τοῦ αἵματος ἐν τῷ χημείῳ τοῦ ἀστικοῦ νοσοκομείου Moabit, εὗρε μεταξὺ εἴκοσιν ἀσθενούντων ἐξ ἰμφλουέντζας εἰς δεκαεπτὰ μακρόβιον ἐν τῷ αἵματι, ὅπερ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἀσθένειαν μέχρι τοῦδε παρετηρήθη. Ἐκ τούτου ἐξήγαγεν, ὅτι τὸ μικρόβιον τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ σχέσιν μὲ τὴν ἰμφλουέντζαν καὶ ἐσκόπευε νὰ δημοσιεύσῃ κοινοποίησιν περὶ τούτου, ὅτε ἤκουσε περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Κὼχ καὶ καθυπέβαλε τὰ παρασκευάσματά του τῷ Κὼχ. Οὕτω ὡρίσθη ἡ ταυτότης τοῦ μικροβίου αὐτοῦ καὶ τοῦ τοῦ Pfeiffer. Ἀφοῦ τὰ παρασκευάσματα τῶν διαφόρων μικροβίων, ἅτινα εἶχον τοποθετηθῇ ὑπὸ μικροσκόπια, ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν παρόντων ἰατρῶν, ἐπέδειξεν ὁ Dr. Pfeiffer ἐν τέλει, διὰ μέσου τῆς συσκευῆς τῶν προβολῶν πλησίον ἄλλων πρὸς παραβολὴν παρατεθέντων μικροβίων, τὸ μικρόβιον τῆς ἰμφλουέντζας ἐν τεσσαρακοντακισχιλιοστῇ μεγεθύνσει, ἐν ᾗ ὁ κακοποιὸς μύκης δὲν ἐφαίνετο παχύτερος συνήθους μολυβδοκονδύλου καὶ μόνον δίς τόσον μακρὸς περίπου, ὅσον πλατύς.

Ρ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Τὸ παρελθὸν Σάββατον συνῆλθεν εἰς τὴν τακτικὴν αὐτοῦ μηνιαίαν συνεδρίασιν τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ. Ὁ πρόεδρος αὐτοῦ κ. Ι. Πανταζίδης ὡμίλησεν ἐν ἀρχῇ περὶ τοῦ χωρίου τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ § 6' τοῦ λζ' κεφαλαίου τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐξέφρασε δὲ γνώμην, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ὀφείλει νὰ μετατοπισθῇ ὡς φρονοῦσιν οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ Γερμανοὶ ἐκδόται, ἵνα συμφωνῇ πρὸς τὴν διήγησιν τοῦ Ξενοφῶντος, ὃν ὁ κ. Πανταζίδης θεωρεῖ ἧττον ἀξιόπιστον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ κ. Ι. Χ. Δραγάτσης ὡμίλησεν ἐκτενῶς περὶ τοῦ σχήματος τῆς ἐν Πειραιεῖ ἀνευρεθείσης οἰκοδομῆς καὶ τῶν χρόνων αὐτῆς ἐπιδείξας καὶ τὴν εὑρεθεῖσαν ὀρθοκέραμον εἰκόνα τοῦ ψηφιδωτοῦ. Ὁ αὐτὸς κατόπιν ὡμίλησε περὶ ὅρου Ὅρμος Δημοσίου εὑρεθέντος ἐν Ζέᾳ. Ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐπὶ τοῦ 56 κεφ. τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπρότεινε διόρθωσιν συμπληρωτικὴν χάσματος. Ἐν τέλει ὁ κ. Σταμ. Βάλβης ὡμίλησε περὶ τῶν στίχων ἐκείνων τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους 47 καὶ 38 οὓς διώρθωσεν ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει ὁ κ. Ι. Πανταζίδης ὑποβαλὼν νέαν διόρθωσιν.

Φιλολογικὰ

Ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγου τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ δευτέρου τόμου τῶν «Νέων τῆς Ἐιδελβέργης χρονικῶν», περὶ ὧν πολλάκις ἐγράψαμεν ἐν τῇ Ἑστίᾳ ἐκτιμῶντες τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν τοῦ ἐξαιρέτου τούτου γερμανικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος. Τὸ νέον τοῦτο τεῦχος τοῦ δευτέρου ἀπὸ τῆς νέας ἐκδόσεως ἐνιαυτοῦ περιέχει ὡς καὶ τὰ προηγούμενα ἀξιολογωτάτας ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς πραγματείας ἀναφερομένας εἴς τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς μέσους αἰῶνας, οἷον περὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Ῥωμαϊκῆς Γαλατίας καὶ Γερμανίας, περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου χειρογράφου τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Πλαύτου, περὶ τῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι στενῶν τῶν Ἄλπεων καὶ περὶ ἄλλων ἱστορικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἰδίως οἱ Γερμανοὶ δύνανται νὰ πραγματεύωνται μετ' ἀκριβείας καὶ ζήλου ἴσου πρὸς θρησκευτικὴν εὐλάβειαν καὶ τιμιότητα. Ἡ ἐξαίρετος ποιότης τοῦ χάρτου καὶ ἡ

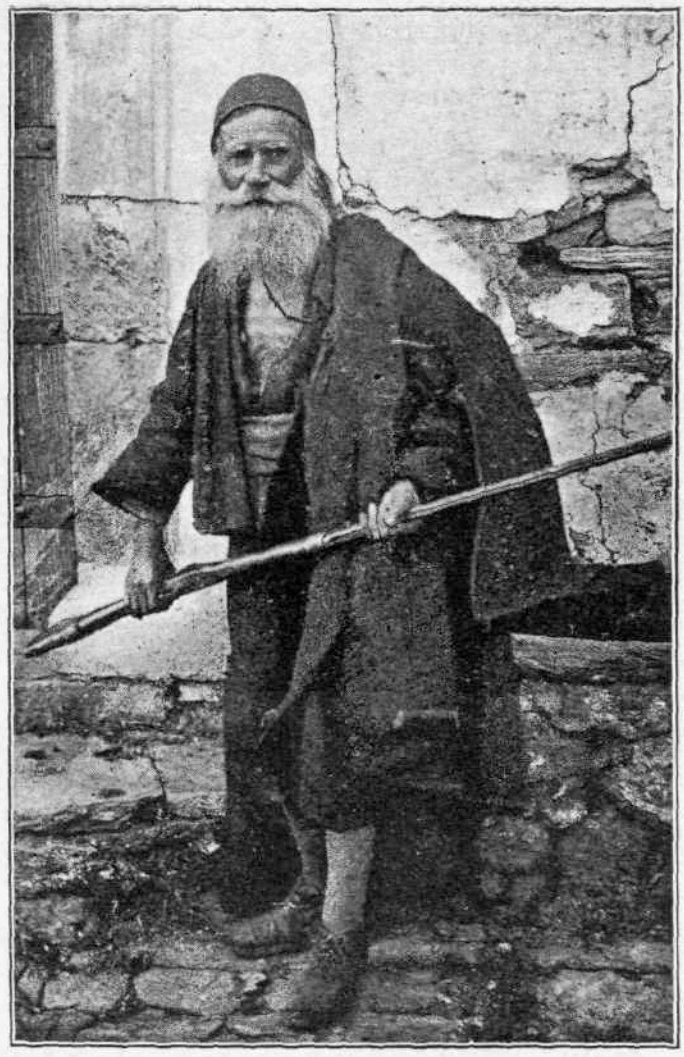

Ο ΓΕΡΟ ΤΑΧΤΙΚΟΣ

ἄκρα ἐπιμέλεια περὶ τὴν ἐκτύπωσιν εἶνε πλεονεκτήματα τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἄξια τοῦ ἐπιστημονικοῦ κάλλους τῶν περιεχομένων.

Ἐπιστημονικά

Ὁ παρ' ἡμῖν χημικὸς κ. Ὄθων Ῥουσσόπουλος ὑπέβαλεν ἰδίαν μέθοδον πρὸς καταπολέμησιν τῆς φυλλοξήρας, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Γεωργίας ὑπουργεῖον τῆς Γαλλίας παρέπεμψεν αὐτὴν εἰς τὴν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην. Παρεκλήθημεν νὰ δηλώσωμεν ὅτι οὕτω ἀκριβῶς ἔχει ἡ ὑπόθεσις.

— Ἡ διεύθυνσις τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων συνέταξεν ἤδη καὶ ὑπέβαλε πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον τὸν ὀργανισμὸν τῆς συσταθησομένης τηλεφωνικῆς ὑπηρεσίας ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ἥτις θ' ἀρχίσῃ τὸ ταχύτερον, βραδύτερον δὲ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τοῦ Κράτους.

— Ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ὅσον ἐπιστεύετο μέχρις ἐσχάτων. Κατὰ τὰς νεωτέρας παρατηρήσεις καὶ καταμετρήσεις εὑρέθη ὅτι ἀντὶ 153 ἑκατομμυρίων χιλιομέτρων ἡ ἀπόστασις εἶνε ἀκριβῶς 148,138,000 χιλιομέτρων!

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Γέρο Ταχτικὸς

Ζῇ ἀκόμη ἐν Ζαγορᾷ τοῦ Πηλίου ὁ ὑπερεκατοντούτης ἐπαίτης ὃν παριστᾷ ἡ ἄνω εἰκών. Ὁ γέρων αὐτὸς ἐχρημάτισε πεζοδρόμος ἐπὶ Ἀλῆ πασᾷ, ἐκτελῶν πορείας ἀπὸ Ἠπείρου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τἀνάπαλιν. Ἦτο δὲ καὶ στρατιώτης τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ βραδύτερον, ἐξ οὗ καὶ τὸ παρωνύμιον Γεροταχτικὸς διετήρησε.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ξηρὰ γραφὴ

Ξηρὰ γραφὴ λέγεται ἐκείνη, ἥτις καταναλίσκει ἐλαχίστην ποσότητα μελάνης, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ στοιχείων μετρημένων διαστάσεων χωρὶς οὐρὰς περιττάς, συνήθως δὲ καὶ ὁμοίου πάχους πανταχοῦ, ὡς νὰ εἶνε διὰ βελόνης χαραγμένα.

Εἰς τοὺς ξηρογράφους ἡ Γραφολογία ἀποδίδει: *ἐπιφυλακτικότητα, ψυχρότητα, μονοτονίαν, ἀνεπιτηδειότητα.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—60